

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra Slavistiky

**DIDAKTICKÉ ZPRACOVÁNÍ TÉMATU MOSKVA A JEHO
VYUŽITÍ VE VÝUCE RUSKÉHO JAZYKA**

Diplomová práce

Autor: Bc. Miriam Fojtíková
Studijní program: N7504/ Učitelství pro střední školy
Studijní obor: 7504T307/ Učitelství pro střední školy - ruský jazyk a literatura
7503T163/Učitelství pro 2. stupeň ZŠ- německý jazyk a literatura
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Půža, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Miriam Fojtíková
Studium:	P12303
Studijní program:	N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor:	Učitelství pro střední školy - ruský jazyk a literatura, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - německý jazyk a literatura
Název diplomové práce:	Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka
Název diplomové práce AJ:	Didactical Presentation of the Topic Moscow and its Use in Russian Language Teaching

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka rozšiřuje všeobecná témata spojená s Moskvou, která se vyskytují ve všech dostupných učebnicích ruského jazyka. Aplikovaná část práce bude zaměřena na tvorbu didaktických materiálů pro studenty ruského jazyka všech stupňů studia. Práce bude založena na ruskojazyčné literatuře a osobních zkušenostech nabytých na stáži v Ruské federaci.

Anotace:

Diplomová práce Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka rozšiřuje všeobecná témata spojená s Moskvou, která se vyskytují ve všech dostupných učebnicích ruského jazyka. Aplikovaná část práce bude zaměřena na tvorbu didaktických materiálů pro studenty ruského jazyka všech stupňů studia. Práce bude založena na ruskojazyčné literatuře a osobních zkušenostech nabytých na stáži v Ruské federaci.

Garantující pracoviště:	Katedra slavistiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Miroslav Půža, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Petr Kotyza

Datum zadání závěrečné práce: 22.8.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce Mgr. Miroslava Půži, Ph. D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

FOJTÍKOVÁ, Miriam. *Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015

Diplomová práce *Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka* rozšiřuje všeobecná témata spojená s Moskvou, která se vyskytují ve všech dostupných učebnicích ruského jazyka.

Práce bude založena na ruskojazyčné literatuře a osobních zkušenostech nabytých na stáži v Ruské federaci.

Aplikovaná část práce bude zaměřena na tvorbu didaktických materiálů pro studenty ruského jazyka všech stupňů studia.

Klíčová slova: ruský jazyk, Moskva, didaktické materiály, pracovní listy

Annotation

FOJTÍKOVÁ, Miriam. *Didactical Interpretation of the Topic Moscow and its Use in Russian Language Teaching*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015

This thesis „Moscow and its use in teaching the Russian language“ broadens general topics associated with Moscow, which are parts of all available textbooks in Russian language. The thesis is based on the literature in Russian language and personal experience gathered on an internship in the Russian Federation. Applied section is focused on the development of teaching materials for students of all levels of Russian language studies.

Keywords: Russian language, Moscow, teaching materials, worksheets

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	REÁLIE VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA.....	9
2.1	CLIL	9
2.2	CLIL A HISTORIE	10
2.3	CÍLE CLIL A JEHO PŮSOBENÍ V ČR	10
2.4	FORMY PEDAGOGICKÉHO PŘÍSTUPU CLIL	11
2.5	REALIZÁTOŘI CLILu	12
2.6	ZAŘAZENÍ CLILu DO VÝUKY	12
2.7	ÚSKALÍ A KOMPLIKACE S CLILem SPOJENÉ	13
3	CIZÍ JAZYK x MATEŘSKÝ JAZYK VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA.....	15
3.1	KRITICKÉ OBDOBÍ.....	15
3.2	MATEŘSKÝ JAZYK VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA	16
4	MATERIÁLNÍ DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY- UČEBNÍ POMŮCKY A DIDAKTICKÁ TECHNIKA.....	18
4.1	CÍLE CIZOJAZYČNÉHO VYUČOVÁNÍ	18
4.2	MATERIÁLNÍ DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY = MDP	20
4.3	TVORBA VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ	23
5	PRACOVNÍ LISTY.....	24
5.1	OBECNÉ PRINCIPY PŘI TVORBĚ PRACOVNÍCH LISTŮ (PL)	24
5.2	TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ PŘI VÝUCE REÁLÍÍ	25
6	STYLY UČENÍ.....	26
6.1	STYLY UČENÍ VE VÝUCE CIZÍCH JAZYKŮ.....	27
6.2	PERCEPČNÍ PREFERENCE.....	27
6.3	VIZUÁLNÍ TYP.....	28
6.4	AUDITIVNÍ TYP.....	30
6.5	KINESTETICKÝ TYP.....	31
7	STRATEGIE UČENÍ.....	33
7.1	PAMĚŤOVÉ STRATEGIE	33
7.2	KOGNITIVNÍ STRATEGIE	33
7.3	KOMPENZAČNÍ STRATEGIE	34
7.4	METAKOGNITIVNÍ STRATEGIE	34
7.5	AFEKTIVNÍ STRATEGIE.....	34
7.6	SOCIÁLNÍ STRATEGIE	34
7.7	ÚČEL STRATEGIÍ UČENÍ SE CIZÍMU JAZYKU	35

8	VYUŽITÍ REÁLÍ V UČEBNICI РАДУГА ПО-НОВОМУ 1	36
9	DOPLNĚNÍ 1. A 2. LEKCE UČEBNICE РАДУГА ПО-НОВОМУ 1 O REÁLIE A PRACOVNÍ LISTY.....	37
9.1	ZÁKLADNÍ INFORMACE O RUSKU A HLAVNÍM MĚSTĚ.....	37
9.2	OBYVATELSTVO RUSKA.....	37
9.3	OBYVATELÉ MOSKVVY	38
9.4	JMÉNO PO OTCI NEBOLI „ОТЧЕСТВО“	39
10	DOPLNĚNÍ 3. LEKCE UČEBNICE РАДУГА ПО-НОВОМУ 1 O REÁLIE A PRACOVNÍ LISTY.....	42
10.1	HLAVNÍ MĚSTO RUSKÉ FEDERACE, MOSKVA A JEJÍ HISTORIE.....	42
11	DOPLNĚNÍ 7. LEKCE UČEBNICE РАДУГА ПО-НОВОМУ 1 O REÁLIE A PRACOVNÍ LISTY.....	49
11.1	TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU V MOSKVĚ.....	49
11.2	PAMÁTKY HLAVNÍHO MĚSTA.....	49
12	ZÁVĚR	54
13	LITERÁRNÍ ZDROJE.....	56

1 ÚVOD

Diplomová práce „*Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka*“ je věnována rozšíření všeobecných témat spojených s Moskvou.

I v dnešní době moderních technologií, metodických příruček a nejrůznějších pomůcek se často setkáváme s učiteli, kteří ve výuce cizích jazyků volí jednodušší cestu dosažení vzdělávacího cíle a pracují výhradně s učebnicí. Učitel by neměl být pouze pasivním interpretem gramatických pravidel a slovní zásoby, ale měl by žáky především motivovat k učení se cizímu jazyku s cílem podnícení zvědavosti k získávání informací o zemi, jejíž úřední jazyk se učí.

Stejně je tomu i ve výuce ruského jazyka, kdy se velká většina pedagogů drží učebnice „*Радуга*“, která se reálií dotýká jen okrajově. Nicméně právě informace o dané zemi, její kultuře, literatuře, lidech, momentálním politickém dění a mnohé další, činí studovaný jazyk zajímavější a v mnohých žácích vyvolává zájem cizí mluvě porozumět a ovládat ji.

V současnosti již ve výuce cizích jazyků není cílem, aby studenti ovládali gramatická pravidla, jako „*když bičem mrská*“, ale aby se nebáli komunikovat, dělat chyby a ptát se. Právě z toho vychází i má diplomová práce, ve které bych stávajícím i budoucím pedagogům chtěla ukázat, že i reálie lze vyučovat zajímavým způsobem a že se vyplácí investovat čas do složitější přípravy.

Úvodní část diplomové práce se zabývá výukou reálií v hodinách cizího jazyka. Jaké části by měla vyučovací hodina obsahovat, aby byla efektivní a vedla k uložení co největšího množství informací do podvědomí žáků.

Jedna z kapitol je zaměřena na jazyk, ve kterém jsou reálie vyučovány. Existují různé pohledy na interpretaci cizího jazyka, respektive reálií v mateřském jazyce, na výhody i nevýhody.

Teoretická část se věnuje tvorbě didaktických materiálů, kdy z jednoho autentického textu je možné vytvořit rozšiřující materiál pro všechny jazykové úrovně.

Aplikovaná část je tvořena samotnými didaktickými materiály, které jsou doplněny o informace týkající se reálií Moskvy, případně Ruské federace, jež by mohly být nápomocny učitelům před výukou ruského jazyka. Výchozím podkladem pro tvorbu těchto materiálů je první díl učebnice ruského jazyka „*Радуга*“, jejíž tematické celky jsou obohaceny o didaktické listy.

2 REÁLIE VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA

Je výuka reálií nedílnou součástí cizojazyčných předmětů, či zbytečností, kterou je možno vynechat? Jistě si každý z pedagogů „jazykářů“ kladl ne jednou tuto otázku. Pro mnohé je odpověď jednoznačná: „výuka reálií je neodmyslitelnou součástí jazykové výuky, kterou nejen obohacuje, ale zároveň do ní přináší spoustu nových podnětů“¹

Není pochyb, že by výuka reálií měla být součástí plánu, který si učitel pro danou výuku připravuje. Do předmětu by měla být začleňována pravidelně a to s ohledem na jazykovou úroveň studentů. Nedostatečná jazyková kompetence by mohla být překážkou pro správné pochopení sdělované informace, která je ve sdělení obsažena.¹

Komplikací v této formě výuky je mnohostrannost, jelikož výuka kultury, jak jsou někdy reálie nazývány, v sobě skrývá neohraničenou škálu možností a témat, která můžeme do výuky začlenit. K nejčastěji probíraným oblastem patří: historie, geografie dané země či zemí, kde je cílový jazyk jazykem úředním, politologie, ekonomika, kulturní bohatství a mnohé další.¹

Nabízí se otázka, zda není jednodušší nechat věci tak, jak jsou a vyučovat jednotlivé části reálií v předmětech k tomu určených. Geografii zemí a měst v zeměpise, literaturu, byť jen okrajově, v českém jazyce, historii v dějepise atd. Pochopitelně i toto je možností. Nicméně v posledních letech vzniklo ohromné množství vzdělávacích programů, které mají pomoci jazykově a obsahově integrovanému vyučování. Mezi takovéto programy patří i CLIL.

2.1 CLIL

„CLIL, čili *Content and Language Integrated Learning*, obsahově a jazykově integrované vyučování označuje ve svém nejširším smyslu výuku jazykového předmětu s využitím cizího jazyka jako prostředku komunikace a pro sdělení vzdělávacího obsahu.“² Přičemž se obsah nejazykového předmětu rozvíjí za pomoci cizího jazyka a zároveň je cizí jazyk přímým sdělovacím prostředkem, který napomáhá rozvoji kompetencí žáků/studentů.²

---

¹ ROUBALOVÁ, Eva. Bohemistika: Výuka reálií - neodmyslitelná součást cizojazyčné výuky. [online]. s. 193-194 [cit. 2015-04-22]

² ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 8, ISBN 978-80-87652-57-2.

2.2 CLIL A HISTORIE

Pojem CLIL byl ustanoven roku 1994, kdy jej jako jeden z prvních použil David Marsh z univerzity Jyväskylä ve Finsku, který je významným odborníkem v oblasti vzdělávání. Na začátku druhého tisíciletí Marsh vedl několik výzkumných programů v oblasti učebního vývoje. V posledních letech se skupinou pracovníků zkoumal spojitost mezi mnohojazyčností a kreativitou. Nyní se zabývá především vzděláváním ve východní Asii.³

Původně byl program CLIL určen k popsání výukových metod, ve kterých se využívá jazyka jako prostředku výuky nejazykového předmětu, což znamená, že výuka daného vzdělávacího obsahu probíhá současně s výukou cizího jazyka.

Tvůrci tohoto pojmu se domnívali, že se jedná o inovativní přístup a že bude mít dlouhodobý vliv na vzdělávání. Od roku 1995, kdy byla Evropskou komisí přijata Bílá kniha, se zdůrazňovaly především výhody CLILu pro rozvoj cizích jazyků. „*Dnes již víme, že přináší nezanedbatelné výhody a inovace do výuky nejazykových předmětů*“.⁴

V průběhu 90. let minulého století až do současnosti se charakter výuky, který má být vyhraněn podle pojmu CLIL, formuloval a přetvářel. V současné době jej chápeme jako specifický typ výuky, jež integruje postupy jak didaktiky cizího jazyka, tak i didaktiky nejazykového vyučovacího předmětu. Jeho předností je využití nejrůznějších organizačních forem a metod práce, při nichž by kantor měl využívat různé výukové strategie, jelikož je známo, že se cizí jazyky učí lépe na základě reálného obsahu, který je zprostředkován právě cílovým jazykem.⁴

2.3 CÍLE CLIL A JEHO PŮSOBENÍ V ČR

Tento typ integrované výuky si stanovuje dva základní cíle, kterými je cíl obsahový a jazykový. Často jsou tyto cíle doplněny ještě třetím, jenž definuje, jakým způsobem budou rozvíjeny určité dovednosti a strategie.⁴

CLIL se v České republice objevuje přibližně od roku 2012 s cílem obohatit jazykovou výuku. Tento přístup dokonale odráží dnešní globalizovaný pohled na svět, kdy si uvědomujeme, že mnohé jevy jsou vzájemně propojeny a stejně je tomu i u mnohých vědních oborů a disciplín, které se prolínají a obohacují.⁴

---

³ David Marsh. [online]. 2011 [cit. 2015-04-22].

⁴ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 8- 9, ISBN 978-80-87652-57-2.

Klasický typ výuky, kdy se jednotlivé předměty vyučují odděleně, je již zastaralý a v mnohých ohledech neodpovídá potřebám doby.⁵

Pokud se rozhodneme připravovat výuku právě podle vzdělávacího programu CLIL, rozhodně bychom neměli zapomenout na pět hlavních oblastí, které v CLILu hrají významnou roli. Jedná se o:⁶

- 1) **Dimenze kulturní-** souvisí především s objasněním mezinárodních rozdílů, kterým by žáci měli postupně porozumět. Pedagog do výuky začleňuje prezentaci jednotlivých kultur, jejich znaků a rozdílů. Také je důležité poukazovat na soudržnost v rámci Evropského, ale i celosvětového měřítka.⁶
- 2) **Dimenze environmentální-** jedná se o oblast, která poukazuje na spolupráci a podporu různých škol, ať už se jedná o partnerské vzdělávací instituce z místního prostředí či o ty zahraniční.⁶
- 3) **Dimenze jazyková-** tato sféra souvisí s rozvojem cílového jazyka a komunikačních schopností žáků, kteří si postupně zvykají na jazykové odlišnosti, ale i podobnosti.⁶
- 4) **Dimenze obsahová-** obsahová část umožňuje studentům osvojení znalostí a dovedností z konkrétních vyučovacích předmětů. Tato dimenze žáky postupně seznamuje s odbornou terminologií a tím rozvíjí jejich odbornou připravenost.⁶
- 5) **Dimenze výuková-** jedná se o velmi specifickou sféru, která působí na každého jedince individuálně. Hlavním cílem je vyvolat v jedinci zájem o vzdělání/ vzdělávání, rozvíjet jeho osobnost a motivovat jej ke zvědavosti, popřípadě k lepším výkonům.⁶

2.4 FORMY PEDAGOGICKÉHO PŘÍSTUPU CLIL

1) Hard CLIL

Představuje výuku, v níž je část nebo i celé osnovy jednoho či více vyučovacích předmětů vyučovány v cizím jazyce. Tato forma je často realizována pedagogy nejazykových předmětů, kteří se zaměřují především na obsahovou vzdělávací část. Pokud uvedeme příklad spojení s reáliemi, pak se zaměříme na geografii Ruské federace, která bude vyučována v rámci zeměpisu sice v cizím jazyce, ale důraz bude

---

⁵ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 8- 9, ISBN 978-80-87652-57-2.

⁶ BENEŠOVÁ, Barbora. *METODA CLIL: Krátký pohled do historie, využití metody CLIL v Evropě, přínosy a úskalí používání metody CLIL ve výuce*. [online]. [cit. 2015-04-22].

kladen na obsahovou část. Cílem je, aby si žáci odnesli co nejvíce informací o dané zemi. Pokud si rozšíří např. slovní zásobu, pak se jedná o přidanou hodnotu integrace mezi jednotlivými předměty.⁷

2) Soft CLIL

V tomto případě výuku vedou jazykoví učitelé, kteří podřizují tematický obsah nejazykového předmětu jazykovému cíli. Což se v praxi projevuje následujícím způsobem: geografie Ruské federace je začleněna do výuky ruského jazyka, kdy hlavním cílem není naučit žáky co nejvíce informací o dané zemi, nýbrž procvičit jistou gramatiku, která se může týkat například tréninku slovního spojení pro začátečníky: Откуда ты? Я из.... Где ты живёшь? Я живу.... Zároveň si žáci mohou procvičit orientaci na mapě.⁷

2.5 REALIZÁTOŘI CLILu

Vhodnými představiteli CLILu jsou pedagogové s aprobací ve specifickém oboru, např. literatura, geografie, historie v cizím jazyce. Velmi často se stává, že realizátory CLILu jsou učitelé odborných předmětů, jejichž znalost cizího jazyka je na velmi vysoké úrovni, byť se nejedná o „jazykáře“.⁷

Jak již bylo řečeno, nejčastějšími adepty na realizaci integrace více předmětů jsou učitelé cizího jazyka, kteří se však mnohdy zaměřují na již zmiňovaný jazykový cíl, což znamená, že za pomoci vybraného obsahu vyučují cizí jazyk.

V tomto případě vyučující hodnotí především pokroky spojené s cizím jazykem, nikoli s tematickým obsahem. Proto častěji hovoříme o realizaci mezipředmětových vztahů než o integraci jednoho předmětu do druhého či naopak.⁷

2.6 ZAŘAZENÍ CLILu DO VÝUKY

Výuková metoda CLIL kombinuje metody výuky jazyka a zároveň nejazykového předmětu, což podstatně rozšiřuje možnosti pedagoga. Znalosti nejsou prezentovány jen ze strany učitele, ale právě žáci jsou vedeni k samostatnému objevování, začleňování si nových

---

⁷ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 8-9, ISBN 978-80-87652-57-2.

poznatků do již známého učiva, studenti mohou sami vytvářet podněty pro diskuse, vyrábět svépomocí pomůcky, které jim usnadní porozumět výkladu.⁸

Velkým přínosem této metody je komunikace, žáka nutí klást více otázek, aby došlo k upřesnění pojmů. Díky tomuto postupu se velké množství možných problémů s učivem vyjasní již v průběhu jeho osvojování. Zároveň častá nutnost komunikace napomáhá přirozenému vývoji sebedůvěry a individuality jedince.⁹

Znalosti a dovednosti jsou tím pádem rozvíjeny komplexně, díky kombinaci nejrůznějších výukových metod, stylů a strategií učení dochází k větší míře opakování a tím pádem i k lepší fixaci nabytých vědomostí.

Z hlediska cílového jazyka je přínosem jeho užívání v reálných situacích, kdy je žákovi prezentován přirozeně a nenásilně. Jedinec si tak například slovní spojení neukládá do paměti jako nicneříkající slova, ale již jako reálnou situaci, která se mu v praxi vybaví lépe a rychleji než jednotlivá slova či fráze.⁹

2.7 ÚSKALÍ A KOMPLIKACE S CLILEM SPOJENÉ

V žádném případě není vhodné tvrdit, že CLIL je jedinou vhodnou metodou, která žáky neučí všemu nenásilnou formou, zdokonalí jejich znalosti a dovednosti rychle a účinně. Pochopitelně i CLIL má svá úskalí a problémové oblasti, kterým je nutno předcházet.^{9 10}

Pravděpodobně nejčastějším problémem, se kterým se pedagog využívající metodu CLIL setká, je vysoká náročnost. Při přípravě učitele na výuku již nestačí poznamenat několik cvičení z učebnice, okopírovat doplňkový materiál a vzít rádio. Příprava vhodných materiálů je mnohem náročnější. Podklady je potřeba mnohdy upravit, přepsat do potřebné jazykové úrovně, tak aby jejich použití bylo efektivní a srozumitelné.^{9 10}

Jen ve velmi málo případech je možné výuku CLIL aplikovat ihned (pomineme-li školy jazykově zaměřené). Většinou je nástup postupný. Pedagog může začít s krátkými aktivitami v cizím jazyce na začátku nebo na konci hodiny. U krátkých aktivit může učitel zůstat nebo je stupňovat, až dojde k výuce v cizím jazyce po celou dobu trvání daného předmětu.^{9 10}

---

⁸ BENEŠOVÁ, Barbora. METODA CLIL: Krátký pohled do historie, využití metody CLIL v Evropě, přínosy a úskalí používání metody CLIL ve výuce. [online]. [cit. 2015-04-22].

⁹ BENEŠOVÁ, Barbora. METODA CLIL: Krátký pohled do historie, využití metody CLIL v Evropě, přínosy a úskalí používání metody CLIL ve výuce. [online]. [cit. 2015-04-22].

¹⁰ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 11, ISBN 978-80-87652-57-2.

S úspěšným zaváděním výukové metody CLIL, ale i kterékoli jiné metody, je spojena dostatečná informovanost rodičů. Bez dostatečného zasvěcení rodičů by mohlo docházet ke zbytečným nepříjemnostem a zdání, že jsou žáci ve výuce přetěžováni. *„Jistě jsou na ně kladeny větší nároky spojené s větší mírou aktivity, což je ale v důsledku prospěšné pro lepší fixaci učiva a rozvoje komunikačních dovedností.“*^{11 12}

---

¹¹ BENEŠOVÁ, Barbora. METODA CLIL: Krátký pohled do historie, využití metody CLIL v Evropě, přínosy a úskalí používání metody CLIL ve výuce. [online]. [cit. 2015-04-22].

¹² ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 11, ISBN 978-80-87652-57-2.

3 CIZÍ JAZYK x MATEŘSKÝ JAZYK VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA

Mluvit jen v cílovém jazyce nebo zapojovat i jazyk rodný, popřípadě v jaké míře? Jak s cizím jazykem vůbec začít? Existuje nějaké vhodné období? Toto jsou pravděpodobně nejčastější otázky, které si začínající učitelé cizích jazyků kladou.

V dnešní době existuje velké množství nejrůznějších studií, výzkumů a publikací, které se jazykové problematice věnují. Jednou z nich je i kniha „*Interkulturní komunikace*“ Jana Průchy, který se v ní mimo jiné zabývá i pojmem „kritické období pro naučení cizího jazyka“.

3.1 KRITICKÉ OBDOBÍ

Již v 60. letech minulého století se skandinávský vědec Eric Lenneberg zabýval hypotézou o kritickém období pro osvojování cizího jazyka neboli „*critical period hypothesis*“. V této teorii hraje důležitou roli věk. Každý jedinec má v souladu s biologickým zráním mozku jistá období, během nichž k osvojování jazyka, jak mateřského, tak cizího, dochází optimálně. Pro osvojování cizího jazyka byl stanoven časový horizont od 2. roku jedince do jeho puberty.¹³

Při osvojování si cizího jazyka hrají významnou roli i jiné aspekty. Většinou se jedná o individuální zvláštnosti psychologického charakteru, například: věk jedince, který se učí cílovému jazyku, jeho nadání, schopnosti, píle, motivovanost, vytrvalost, paměť, postoj k danému jazyku či k příslušnému národu a v neposlední řadě učební styly.

Na žáka, který si osvojuje cizí jazyk, pochopitelně působí i vnější vlivy. Významným činitelem v procesu učení je vyučující, který zprostředkovává první kontakt jedince s jazykem. Záleží na mnoha faktorech, které mohou být pro výuku stěžejní. Jedná se především o formu, jakou je jazyk prezentován, zda se žáci s mluvou seznamují postupně a nenásilně, zda jsou střídány různé aktivity, z nichž si každý jedinec najde alespoň jednu, která jej baví.¹³

---

¹³ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché (Grada). s. 107-109, ISBN 978-80-247-3069-1.

K osvojování jazyka může docházet dvěma způsoby:

- 1) Spontánní osvojování cizího jazyka- jedinec žije buď v bilingvním prostředí, kdy každý rodič mluví na dítě jiným jazykem, nebo je jedinec zasazen do prostředí cizí země, kde je cílovým jazykem obklopen. ^{14 15}

V dnešní době se můžeme s bilingvní výchovou setkat i ve školách. Jedná se především o školy jazykové, či o bilingvální gymnázia.

Bilingvní výuka nabízí velmi intenzivní kontakt s cizím jazykem a směřuje především ke zvládnutí cizího jazyka na úrovni rodilého mluvčí. V reálu to vypadá tak, že jsou některé předměty prezentovány v cílovém jazyce, což nás opět vrací k myšlence metodického programu CLIL. ^{14 15}

- 2) Řízené osvojování cizího jazyka ve školním prostředí- jedinec se cílovému jazyku učí v organizovaném pedagogickém prostředí, ovšem v zemi, v níž se daným jazykem nemluví. Například učí-li se žáci v České republice německému, anglickému nebo ruskému jazyku ve škole, zájmových kroužcích nebo v hodinách se soukromým učitelem. ^{14 15}

3.2 MATEŘSKÝ JAZYK VE VÝUCE CIZÍHO JAZYKA

V mnohých hodinách cizího jazyka hraje mateřský jazyk významnou roli. Jedni vědci tvrdí, že tato cesta rozhodně není správná, jiní se přiklánějí k názoru, že v jistých situacích je pro jedince seznamující se s cizím jazykem přínosem. Dané situace můžeme rozdělit podle míry jazykové imerze:

- a) Úplné imerzní vzdělávání- celý obsah vyučovacího celku je prezentován v cílovém jazyce. V České republice se jedná o vzdělávací instituce jako jsou francouzská či anglická gymnázia. ¹⁴
- b) Částečné imerzní vzdělávání- kdy určité části vzdělávacího obsahu jsou prezentovány v jazyce mateřském a jiné v cílovém. S tímto typem vzdělávání se můžeme setkat na některých školách, kde jsou vymezeny předměty, které jsou vyučovány např. v angličtině. Převážně se jedná o výuku dějepisu či zeměpisu. ¹⁴

---

¹⁴ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*

¹⁵ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché (Grada). s. 107-109, ISBN 978-80-247-3069-1.

Do kategorie inertního vzdělávání bychom mohli zařadit i běžnou výuku cizího jazyka, kdy převážná část probíhá v cílovém jazyce, pouze v některých situacích pedagog využívá jazyka mateřského. Existuje více názorů, kdy mateřský jazyk používat a kdy ne. Většina pedagogů se přiklání k variantě, kdy se snaží výuku vést v cizím jazyce a mateřský jazyk využívá při vysvětlování gramatických jevů či při objasňování složitější aktivity.

Míra používání mateřského jazyka by měla být plně přizpůsobena dané skupině a její jazykové úrovni. Vždy, když pedagog rodný jazyk použije, by si měl zpětně zrekapitulovat, zda to bylo v dané situaci nutné, či nikoli. Cesta mateřského jazyka je mnohdy jednodušší, ale na druhou stranu nenutí žáky k produktivnímu myšlení.

Co se výuky reálií v rámci cizího jazyka týče, domnívám se, že by vždy měla probíhat v cílovém jazyce. Příprava pedagoga na prezentaci reálií je náročnější především časově. Stejnou oblast reálií není možné prezentovat se stejnými podklady v různých skupinách. Každá skupina je individuální. V tuto chvíli nejde jen o jazykovou úroveň, ale především o individualitu každého jedince. Ve výuce každého předmětu je důležitá motivace, které může učitel docílit pouze individuálním přístupem.

4 MATERIÁLNÍ DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY- UČEBNÍ POMŮCKY A DIDAKTICKÁ TECHNIKA

Každé vyučování/učení je založeno na cílech a prostředcích.

4.1 CÍLE CIZOJAZYČNÉHO VYUČOVÁNÍ

Již z dob J. A. Komenského je známo, že cíle spolu s prostředky jsou v každém procesu vyučování jeho páteří.¹⁶

Někteří autoři se domnívají, že stanovení vyučovacích cílů ve výuce cizího jazyka ovlivňuje i vymezuje obsah učiva, k němuž se přidružují jak jazykové prostředky, tak řečové dovednosti i volba vyučovacích metod. Jiní jsou toho mínění, že cíl vyučování je hlavní didaktickou kategorií a zásadní normou celého vyučování. V podstatě můžeme říci, že daný cíl určuje celý průběh učiva, vyjadřuje stav, ke kterému vyučování směřuje, a zároveň představuje normu pro hodnocení jeho výsledků.¹⁶

Naproti tomu lze soudit, že není na místě přisuzovat stanoveným cílům absolutní roli. Hlavní podstata totiž spočívá v tom, že „na cílech jsou prostředky nejen závislé, ale i cíle jsou skrze prostředky limitovány“.¹⁶

Těmito vyučovacími prostředky jsou míněny především metody a učivo. Cíl můžeme chápat jako dvojjedinou kategorii, což znamená, že je cíl identický jak pro žáka, tak i pro učitele.

V poslední době se objevuje požadavek na operacionalizaci cílů, kdy by měly být cíle formulovány jako operace, které je možné nejen jasně vymezit, nýbrž i kontrolovat. Cíle stanovujeme krátkodobé i dlouhodobé. Krátkodobým cílem může být ovládnutí jistého gramatického jevu, dlouhodobým běžná konverzace žáka na úrovni A1. Také si můžeme stanovit cíle průběžné, které jsou prostředkem k dosažení cílů dlouhodobých.

Dělení cílů je v cizojazyčném vyučování v podstatě jednotné. Jedná se o cíl jazykový, vzdělávací a výchovný. Primárním cílem je cíl jazykový. Ač jsou ostatní cíle také důležité, můžeme je chápat jako doprovodné.¹⁶

---

¹⁶ CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru*. Praha, 2013, s. 73-76, ISBN 978-80-200-2274-5

- 1) **Jazykový („komunikativní“, nepřesně „praktický“) cíl-** obvykle bývá formulován v kategorii řečových dovedností, což není zcela přesné. Jazykový výcvik má směřovat především ke komunikativním dovednostem- schopnost propojit prostředky verbální i nonverbální komunikace, faktory interkulturní senzitivity a tolerance, sociokulturní a lingvistické faktory, které jsou typické pro dané jazykové společenství. Cílem není jen komunikativní dovednost, ale především schopnost ji realizovat. Mluvíme-li o komunikativních dovednostech jako o cíli, jedná se spíše o obrazné vyjádření. V praktickém vyučovacím předmětu je jazykovým cílem nabytí komunikativní kompetence žákem, což v praxi znamená, že je žák schopen řešit v cílovém jazyce praktické situace.¹⁷
- 2) **Vzdělávací („informativní“, „poznávací“ nebo „kognitivní“) cíl-** týká se především způsobu osvojení si mimojazykových poznatků, které jsou s jazykem spojeny. Jedná se především o znalost reálií. Nicméně je možné mezi tyto cíle zařadit i poznatky o jazyce, který je součástí literatury jiného národa, vnímání systémových odlišností jazyka mateřského a cílového. Právě v tomto vzdělávacím cíli se promítají mezipředmětové vztahy.¹⁷
- 3) **Výchovný („formativní“) cíl-** spočívá v rozvoji osobnosti, charakteru, přesvědčení a morálně- volních kvalit žáka. Právě tento cíl rozvíjí jedince v oblasti kulturně-humanizační a zároveň formuje jeho kladný vztah k cizímu jazyku a ke kultuře jeho nositelů.¹⁷

Naplňování vzdělávacího a výchovného cíle vedle cíle jazykového v poslední době nabývá nových podob, zejména v souvislosti s důrazem kladeným na multikulturní a interkulturní senzitivitu a toleranci, do které se promítají globální tendence budování celoevropských struktur.¹⁷

---

¹⁷ CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru*. Praha, 2013, s. 73-76, 148-153, ISBN 978-80-200-2274-5

4.2 MATERIÁLNÍ DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY = MDP

Materiální didaktické prostředky mají nejčastěji podobu učiva a metod. „*Materializací prostředků vznikají materiální didaktické prostředky, v nichž stěžejní místo zaujímají učebnice (jako základní knižní učební pomůcka).*“¹⁸ MDP můžeme rozdělit na 2 základní skupiny:

- a) **Obligatorní MDP**- jedná se o učební pomůcky, mezi které řadíme informace a jejich nosiče, například učebnice, výukový materiál na CD, v dnešní době bez pochyb také internetový portál youtube, doplňkové pracovní listy,...¹⁸
- b) **Fakultativní MDP**- jedná se o didaktickou techniku v podobě výpočetní techniky (interaktivní tabule, přehrávače,...)¹⁸

Uznávaným reprezentantem učebních pomůcek jsou učebnice, které jsou vedle didaktické techniky pouhým prostředkem prostředků neboli jejich materializací. Tyto učební pomůcky zprostředkovávají učivo a metody, které byly pro danou skupinu žáků/studentů vybrány.

Tvorba učebnic je velmi specifickou záležitostí, v níž se uplatňují tvůrčí vlastnosti, které je možné zařadit do oblasti umění. „*Psát učebnice je třeba umět, nejen vědět jak.*“¹⁸ Tvorba učebnic má svou teorii, která je spjata s rozsáhlým komplexem otázek:

- 1) Vztah učebnice a jiných učebních pomůcek¹⁸
- 2) Lokace učebnice ve vyučování, důležitým faktorem je přítomnost učitele v průběhu vyučování/učení. Zda je učebnice určena pro výuku ve třídě vedenou učitelem, či pro samostatné studium bez přítomnosti vyučujícího.¹⁸
- 3) Zahrnutí fází učiva: prezentace, fixace, automatizace, implementace¹⁸

V oblasti tvorby učebnic se objevují dvě protichůdné tendence, kdy první tendence se snaží za pomoci učebnice suplovat i jiné učební pomůcky, které mají formu rozšířených abecedních slovníků na konci učebnice, souhrnného přehledu gramatiky, pracovních sešitů atd. Druhá tendence naopak vede k maximálnímu zestručnění učebnice, což vede například k

---

¹⁸ CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru*. s. 148-153, ISBN 978-80-200-2274-5

tvorbě specializovaných příruček. Každá tendence má svůj význam. První je výhodná z praktického hlediska, kdy není potřeba nosit několik knih, ale vše je obsaženo v jedné. Druhá umožňuje komplexní prostudování jednotlivých učebních aspektů. Optimálním řešením je pravděpodobně nalezení kompromisu mezi oběma krajnostmi.¹⁹

Samostatným problémem je náročnost učebnic, ať už mluvíme o textech či o cvičeních. Náročnost učebnice je dána obtížností textů násobenou náročností cvičení. Výhodiskem v rozhodování ve volbě učebnice by měla být didaktická zásada posloupnosti, kdy postupujeme od nejjednoduššího k tomu nejsložitějšímu.¹⁹

Výběr učebnice je reálným problémem, s nímž se setkává ne jeden pedagog. V dnešní době je na trhu ohromná škála učebnic s nejrůznějším zaměřením. Výběr učebnice je ve většině případů na učitelích. Pochopitelně je nutné, aby obsah učebnice korespondoval s cíli, které jsou dány kurikulem. Jedním z velkých problémů je metodické zpracování daných učebnic. Při přechodu žáka na jinou školu nebo při rozdílných učebnicích v jednotlivých ročnících může změna metodického pojetí působit na učební efekt negativně.¹⁹

Učebnice je nedílnou součástí i cizojazyčného vyučování. Je velmi potěšující, že se v nově vydávaných učebnicích objevují reálie ve větší míře, než tomu bylo dříve. Autoři textů si uvědomují, že prezentace by měla být různorodá. Díky tomu se v učebnicích setkáváme krom textů různé jazykové úrovně, které seznamují žáka se životem v dané zemi a jsou určeny ke čtení, také s různými formami cvičení, které využívají fakta z úvodních textů. Žák si tak procvičuje určitou gramatiku a zároveň důležité informace týkající se reálií zájmové země. Tento typ cvičení je mnohdy ve vyučovacím procesu zpestřením, třebaže je pro autory učebnic komplikovanější prezentovaný materiál vytvořit. Nicméně krom motivace žáků/studenů vytváří i širší možnosti využití a následného zpracování pro učitele. „*Jsou-li cvičení vytvářena s cílem nejen procvičit určité jazykové prostředky, ale následně využít údajů uvedených ve cvičeních pro konverzaci nebo diskusi, apod. (dle jazykové úrovně studentů), potom se stávají reálie nedílnou součástí cizojazyčné výuky.*“²⁰

Závěrem je nutno říci, že tvorba učebnic je velmi zodpovědnou aktivitou, která významně ovlivňuje výsledky vyučování/učení, jelikož se i v dnešní době pedagog ve své práci opírá především o učebnici.¹⁹

Výukové materiály

---

¹⁹ CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru*. s. 148-153, ISBN 978-80-200-2274-5

²⁰ ROUBALOVÁ, Eva. Bohemistika: Výuka reálií - neodmyslitelná součást cizojazyčné výuky. [online]. s. 195-196 [cit. 2015-04-22]

S jistotou můžeme říci, že výukové materiály zastávají ve výuce důležitou funkci, což je spojeno s vývojem technických prostředků a moderních výukových technologií. Relativně snadná dostupnost těchto moderních technologií umožňuje přímou tvorbu výukových materiálů samotným učitelem. Není tomu tak dávno, kdy měl v průběhu vyučování pedagog k dispozici pouze učebnici, nástěnné obrazy, několik demonstrativních předmětů a poměrně malý výběr výukových filmů. Na konci 60. let minulého století se objevují první tendence modernizace technických prostředků ve školách, kdy se ve školních učebnách objevují první zpětné projekory, později videorekordéry a další televizní příslušenství.²¹

Vývoj výukových materiálů se nezpomalil, ba naopak. Postupně se od optických projekcí vytvářených diaprojektorem dostáváme až ke komplexnímu řešení dnešní doby, které je prezentováno převážně počítačovou jednotkou propojenou s interaktivní tabulí a dataprojektorem. „*Tyto technologie mohou tak přímo ovlivňovat nejen standardní prezentaci nových poznatků, ale mohou určovat i metodiku výkladu, pracovní postupy žáků, kontrolu vědomostí a hodnocení žáků a další činnosti.*“²¹

Vzhledem k tomu, že rozmanitost technických výukových materiálů od 60. let 20. století neustále stoupala, postupně došlo k vyčlenění samostatné oblasti pedagogické teorie, která je obvykle označována jako didaktická, popřípadě výuková technologie. Můžeme ji chápat jako teoretické, ale i praktické objasnění široké škály využití moderních učebních pomůcek, technických prostředků a moderních vyučovacích metod.²¹

Neustálý vývoj těchto výukových materiálů staví pedagoga před nelehký úkol: z této široké nabídky možností je potřeba vybrat takové výukové materiály, které budou prostředkem k dosažení výukového cíle, nikoli pouhým zpestřením na cestě k jeho dosažení.

Výukové materiály mohou učitelé získat od různých komerčních firem, které dodávají materiály již upravené a zpracované. Samozřejmě může pedagog uplatnit i svůj vlastní tvořivý přístup a vhodné výukové materiály vytvořit sám. I tento postup má své výhody, jelikož si učitel může zvolit vlastní didaktické přístupy a metody.²¹

---

²¹ LEPIL, Oldřich. *TEORIE A PRAXE TVORBY VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ*. s. 6-7 ISBN 978-80-244-2489-7.

4.3 TVORBA VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ

Při realizaci výukových materiálů musíme brát v potaz tři základní oblasti, které hrají důležitou roli:

- 1) **Obsah učiva-** před samotnou tvorbou výukového materiálu je třeba vymezit tematický celek/učivo, jehož se náš doplňkový materiál bude týkat. Z obsahového hlediska je pro učitele důležitá koncepce vzdělávacího programu daného typu školy, která v dnešní době vychází z Rámcového vzdělávacího programu a následně ze Školního vzdělávacího programu. V těchto dokumentech jsou přesně stanoveny klíčové kompetence, které by se měly u žáků rozvíjet a zároveň se v nich můžeme seznámit s obsahovou náplní daného vzdělávacího oboru/předmětu a s dlouhodobými cíli, které by měly být v průběhu školního roku dosaženy.²²
- 2) **Metody a organizační formy výuky-** je nutné předem znát metody, které budou v materiálech využity. Také je dobré předem si stanovit, zda bude práce s materiálem probíhat samostatně, ve dvojicích/trojicích, ve skupině, nebo hromadně²²
- 3) **Materiální didaktické prostředky-** pokud chceme ve výuce doplňkový materiál použít, musíme dobře vědět, jaké máme ve třídě materiální a technické zázemí, zda je potřeba něco vypůjčit nebo vytvořit.²²

Aby učitel splnil požadavky zahrnuté v Rámcovém vzdělávacím programu, může si vytvořit vlastní vzdělávací prostředky, klidně se může jednat i o celý výukový projekt, kdy učitel vychází z vlastních učebních textů a jiných materiálů. V praxi se ovšem s tímto typem učitelů setkáváme jen zřídka. Většina pedagogů výukové materiály sice vytváří, ale převážně vychází z učebnice, která je mnohdy doplněna o metodickou příručku pro učitele, kde se dočteme, jaké metodické postupy výkladu a organizační formy práce se žáky jsou pro dané učivo vhodné.²²

Na obsahovou stránku navazují zvolené metody a organizační formy, které jsou velmi často ovlivněny specifickými požadavky na výukový materiál. Jiný výukový materiál učitel uplatní ve frontální výuce, jiný zase při výuce, kde je kladen důraz na činnost žáků nebo při dnes dosti oblíbené projektové výuce. Při výběru doplňkových výukových materiálů je třeba brát v potaz individuální studijní předpoklady jak jednotlivých žáků, tak i celého třídního kolektivu. Vhodný výběr je ovlivněn volbou přiměřeného a dostatečně názorného obrazového materiálu, rozsahem a složitostí použitých textů, motivačními a fixačními prvky.

---

²² LEPIL, Oldřich. *TEORIE A PRAXE TVORBY VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ*. s. 6-7 ISBN 978-80-244-2489-7.

5 PRACOVNÍ LISTY

Není snadné souhrnně vymezit vlastní obsah ve školách často využívaných pracovních listů/pracovních sešitů a podobně. Obecně vzato si pod pojmem pracovní list většina jedinců představí tištěný, který vytváří učitel pro žáky. Jeho účelem je snadnější a efektivnější porozumění probíraného učiva/ tematického celku.²³

Pracovní listy můžeme tvořit pro jednoho žáka, který například přestoupil z jiné školy a z počátku je potřeba mu objasnit některé tematické oblasti, které na jeho předešlé škole nebyly probrány. Pracovní list pro jednoho žáka je vypracován podle jeho individuálních a aktuálních potřeb. Žák s tímto materiálem může pracovat samostatně, aniž by narušil běžný chod dané třídy/skupiny.²⁴

Pracovní listy mohou být vypracovány také pro celou třídu. Učitel, popřípadě tvůrce těchto pracovních listů, by měl brát v potaz individualitu jak skupiny, tak každého jedince. To je pochopitelně při dnešním počtu žáků ve třídě téměř nemožné. Proto by se měl vyučující snažit vytvořit takový doplňkový materiál, v němž si každý žák najde něco, co je pro něj zajímavé a usnadní mu pochopení probíraného učiva.²⁴

5.1 OBECNÉ PRINCIPY PŘI TVORBĚ PRACOVNÍCH LISTŮ (PL)

Základem při tvorbě pracovních listů je stanovení cíle. Co by měl žák po vypracování PL vědět a jaké gramatické jevy by měl ovládat. Je cílem naučit se gramatiku nebo porozumět (zaměříme-li se konkrétně na výuku cizích jazyků) danému textu a umět reagovat na otázky a úkoly, které jsou s ním spojeny?²⁴

Ještě před tvorbou samotnou je třeba si uvědomit, pro jakou cílovou skupinu je PL určen. Je nutné brát v potaz jejich jazykovou úroveň. Jinak budou vypadat PL pro skupinu žáků, kteří s jazykem teprve začínají a jinak pro skupinu studentů, kteří by měli dosahovat jazykové úrovně B1.²⁴

Velmi důležitým faktorem, který tvorbu PL ovlivňuje, je rovněž věk žáků, kteří patří do dané skupiny. Mladší děti jsou hravější, proto je nutné i pracovní listy vytvořit tak, aby dítě mělo dojem, že si hraje a při tom se učí. Starší jedince více zajímají fakta, přehlednost a jasnost textů, které jsou v PL použity.²⁴

---

²³ MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: Metodický materiál*, s. 5, ISBN 978- 80 -7028-403-2.

²⁴ Internetový zdroj č. 4, *Tvorba pracovních listů* [online]. [cit. 2015-05-04].

5.2 TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ PŘI VÝUCE REÁLIÍ

Stejně jako u všech ostatních PL platí i pro tvorbu materiálů zaměřených na výuku reálií stejná kritéria, kdy si musíme stanovit obsah, cíl, metody, formy, procvičování, hodnocení a tak dále. Nicméně přeci jen je tvorba PL, které mají obohatit výuku reálií v cílovém jazyce, specifická.

Většina pracovních listů týkajících se reálií dané země vychází z autentického textu, s nímž se dále pracuje. Při používání těchto textů je důležité brát v potaz, že byly vytvořeny pro jednu určitou specifickou situaci. Proto je důležité studenty vždy seznámit jednak s jazykovými prostředky, ale především jim objasnit, za jaké situace k tvorbě textu došlo a kdy případně můžeme použít jednotlivé fráze.²⁵

Při používání autentických materiálů si musí každý pedagog uvědomit, že ne všem textům jsou studenti (i ti, kteří dosáhli poměrně vysoké jazykové úrovně) schopni porozumět. Nicméně to není důvod, proč by autentické texty neměly být zařazovány do výuky. Právě v tuto chvíli začíná komplikovaná práce učitele, který by měl být schopen požadovaný autentický materiál přetvořit na určitou jazykovou úroveň za pomoci slov a slovních spojení, které jsou jeho žákům známy.²⁵

Pokud autentický text při práci s PL používáme, je nutné si stanovit, k čemu takový text využijí a jaké dovednosti lze na daném textu prezentovat, procvičovat, což je mnohem efektivnější než samotný výklad o reáliích. S autentickými texty se můžeme setkat i v současných učebnicích cizích jazyků. Již neslouží jen jako úvodní text, na kterém se má trénovat výslovnost, ale provázejí nás celým úsekem/lekcí. Autentické texty týkající se reálií můžeme použít při osvojování si některého gramatického jevu, kdy si žák jednak ukládá do paměti gramatiku a zároveň se dozvídá nové informace (nebo si utužuje ty staré) o cílové zemi.²⁵

Autentickými materiály nemusíme chápat pouze texty, které vznikají v dnešní době. Dobrým zdrojem informací a nápadů jsou i lidové písně, pořekadla, přísloví a tak dále. Nicméně i u těchto zdrojů musíme dbát na to, aby byly správně pochopeny a použity na správné jazykové úrovni.²⁵

Jestliže vytváříme pracovní listy, je třeba brát v potaz individuální potřeby žáků. Proto je nutné střídat styly a strategie učení.

---

²⁵ ROUBALOVÁ, Eva. Bohemistika: Výuka reálií - neodmyslitelná součást cizojazyčné výuky. [online]. s. 193-194 [cit. 2015-04-22]

6 STYLY UČENÍ

V odborné literatuře se setkáváme s množstvím nejrůznějších přístupů ke klasifikaci učebních stylů. Můžeme říci, že existuje tolik učebních stylů, kolik je učících se jedinců. Styl učení je možné považovat za komplexní charakteristiku, která se skládá z více stylů, v nichž se odráží celkové psychické fungování. Pokud se na věc díváme z hlediska teoretického, výzkumného nebo aplikačního, je vhodnější jednotlivé části (styly) popisovat izolovaně. Jednotliví odborníci přistupují k jejich analýze různě, proto také existují četné klasifikace, v nichž jsou sledována různá kritéria, na jejichž základě se styly učení dělí.²⁶

„V kognitivní psychologii se setkávám s rozlišováním stylů učení podle charakteristik kognitivních procesů, např. způsob vnímání, typy paměti, způsob zpracování informací.“²⁶
Jiní autoři se zaměřují na osobnostní a socio-afektivní charakteristiky, které výrazně ovlivňují proces učení.

Vzhledem k tomu, že se této problematice vědecké zkoumání věnuje relativně krátkou dobu, je zřejmé, že se objevují stále nové přístupy a objasnění existujících jevů, hypotézy a teorie, které se do jisté míry překrývají nebo si protirečí. Často se také setkáváme s novějšími klasifikacemi, které jsou však modifikací starší klasifikace nebo je na ně nazíráno na základě nových poznatků, či pod jiným úhlem pohledu.²⁶

I když jsou přístupy různorodé, ve většině případů odborníci pracují s bipolárními charakteristikami. Jednotlivé styly jsou vnímány jako určité prostředí s charakteristickými krajními póly. Každý jedinec se pohybuje na jednom z těchto protichůdných pólů. Rozsah této zóny je zcela individuální, jednotlivé styly učení jsou do jisté míry flexibilní. Učící se jedinci mají různě silnou tendenci reagovat způsobem, jenž je typický pro daný pól. Je zřejmé, že se většina lidí v reálném životě vyskytuje v kontinuu okolo středu, krajní dimenze se striktně vymezenými typy se vyskytují jen ojediněle.²⁶

Z pedagogického hlediska se nejčastěji zkoumají rozdíly mezi jednotlivými póly, kde jsou jednotlivé charakteristiky jasně popisovány a zkoumány. V praxi se často setkáváme s tendencí hodnotit, který pól je horší či lepší. Pochopitelně každý učební styl má své kladné i negativní stránky, proto je důležité se zaměřit spíše na analýzu a popis jednotlivých důsledků spojených s konkrétní situací učení.²⁶

---

²⁶ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-55

6.1 STYLY UČENÍ VE VÝUCE CIZÍCH JAZYKŮ

Učení se cizím jazykům je specifickou oblastí, v níž se odborníci zaměřují pouze na některé z množství zkoumaných a popisovaných (především v pedagogice a psychologii) stylů učení. Rovněž zde existují rozličné klasifikace. Studie se nejčastěji zaměřují na styly, které napomáhají úspěšnému učení se cizím jazykům v podmínkách školního vyučování. Cílem zkoumání není vytvořit jednoznačnou teoretickou bázi, hlavním kritériem je aplikační potenciál pro specifické podmínky cizojazyčné výuky u nás. Jednotlivé styly učení jsou klasifikovány podle následujících kritérií:²⁷

- *percepční preference* (ovlivňuje zpracování získaných informací smyslovými orgány)- vizuální, auditivní, kinestetický (taktilní) typ
- *závislost na poli*
- *impulzivnost/ reflexivita*
- *tolerance jednoznačnosti*
- *dominance mozkových hemisfér*
- *struktura vrozených předpokladů*²⁷

V učení se cizímu jazyku je relativně nejvíce zkoumána a považována za zvláště důležitou závislost na poli.

6.2 PERCEPČNÍ PREFERENCE

Percepční preference v podstatné míře ovlivňuje informace získané prostřednictvím smyslových orgánů. Tato klasifikace hraje důležitou roli pro utváření reprezentací reality. „*U (cizího) jazyka jde navíc o spojování těchto vnitřních obrazů s jazykovými (cizojazyčnými) entitami a současně o vytváření vnitřní reprezentace cílového jazyka.*“²⁷

Jsou zkoumány nejrůznější otázky, kupříkladu, do jaké míry souvisí jazykové chápání výroku s vizuálním vjemem. Experimentální psychologie se zabývá tím, jak vizuální a auditivní podněty napomáhají učení. Testuje se, jak moc se odlišují výsledky v testech, které jsou prezentovány vizuálně nebo auditivně. Složitost tohoto výzkumu spočívá v komplikovanosti kognitivních procesů. I zde je důležité si položit otázku, do jaké míry je možné získané poznatky aplikovat do procesu učení a osvojování si cizího jazyka.²⁷

---

²⁷ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha

V procesu osvojování si cizího jazyka v přirozeném prostředí si člověk vybírá z množství podnětů takové, které nejvíce vyhovují jeho percepční preferenci. Při řízení učení ve škole hraje velmi důležitou roli učitel, jelikož právě on zajišťuje dostatečné množství podnětů. Je důležité respektovat individualitu studenta a dbát na to, aby měli všichni žáci dostatek smyslových podnětů vyhovujících jejich přirozené preferenci, tím pádem i odlišným učebním stylům.²⁸

Podle percepční preference rozlišujeme tři základní styly učení: vizuální, auditivní a kinestetický typ. Právě tyto typy jsou známy i široké veřejnosti a nejčastěji se o nich zmiňují i samotní studenti podle svých osobních zkušeností. Respektování těchto typů při samotném vyučování je důležité, nicméně se jen zřídka vyskytují striktně vyhraněné typy. Každý člověk využívá percepční kanály v různé míře, i když nejvíce preferuje jeden nebo dva. Nejvíce se vyskytuje vizuální typ 50-80% studentů. Za nejvíce flexibilní typy jsou považovány smíšené, neboli vyvážené, které se dokáží přizpůsobit různým podnětům, tím pádem dokáží poměrně dobře vnímat a zpracovávat informace v prezentované podobě.²⁸

6.3 VIZUÁLNÍ TYP

Jedná se o jedince se zrakovým percepčním kanálem, který se opírá o vizuální představy, u některých se vyskytuje až fotografická paměť. Při učení žák potřebuje informace vnímat i zrakem nebo prezentované informace doplňovat zrakovými podněty, např. ústní výklad je doplňován obrázky, grafy, nákresy...²⁸

Ústní instrukce si vizuální typy pamatují hůře a jsou pro ně méně srozumitelné, proto upřednostňují čtení před sluchovým vnímáním. Tito jedinci využívají učebnic, strukturovaných textů doplněných o různorodé grafické informace, barevné značení a obrázky.²⁸

Efektivním pomocníkem při učení jsou pro tento typ vlastní strukturované poznámky. Výrazný vizuální typ si často dokáže velmi jasně představit, kde se daná informace nachází, nebo dokonce „číst“ konkrétní text ze své vizuální paměťové představy. Při výkladu mu pomáhá, když učitel používá nejrůznější pomůcky, pomocí nichž si výklad vizualizuje a tak vytváří pevnější asociace. V současné době se velmi efektivně u těchto žáků dají uplatňovat výukové programy na CD či na internetu.²⁸

---

²⁸ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-55

Daný jedinec by si měl často číst cizojazyčné texty, knihy, časopisy, protože si snadno fixuje vizuální podobu slov a frází, proto je pro něj jednodušší psaná forma jazyka. Nácvik výslovnosti je značně usnadněn při výuce za pomoci zrcátka, kdy žák pozoruje pohyby úst učitele, ostatních, ale i vlastní. Při zapamatování nových slovíček mu pomáhají popisy obrázků, např. pokoj s kusy nábytku, lidská postava s popsányými jednotlivými částmi. Pochopení gramatických jevů je usnadněno nákresey časové osy, plakáty s nepravidelnými slovesy, časováním...²⁹

1) Pro rozvoj řečových dovedností jsou vhodné následující aktivity:

- popis obrázků
- práce s videem (popiš, co jsi viděl...)
- sdělování vlastních zážitků (popis události, místa, osoby,...) ²⁹

2) Rozvoj psaní:

- doplnění textů obrázky
- hry se slovy (přesmyčky, křížovky, doplňovačky,...)
- gramatická cvičení
- vytváření grafického materiálu (kartičky se slovní zásobou, plakáty, pohlednice,...) ²⁹

3) Poslech s porozuměním:

- doplnění slyšeného příběhu obrázky
- poslech doplněný čtením textu
- poslech autentických textů
- práce s obrázky (jejich chronologické poskládání na základě vyslechnutého textu)²⁹

---

²⁹ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-55

6.4 AUDITIVNÍ TYP

Jedinec s dominantním sluchovým percepčním kanálem, kdy se opírá o sluchové představy a sluchovou paměť. Nejlépe se tito žáci učí posloucháním, jelikož potřebují informace vnímat sluchově nebo si je se sluchovými vjemy spojovat.³⁰

Verbální instrukce jsou pro tyto typy snadno pochopitelné a zapamatovatelné. Proto je pro studenta jednodušší slyšet učitele objasňovat i banální učivo, než si přečíst jednoduchou poučku v učebnici. I zde platí, že zajímavá prezentace je lépe zapamatovatelná než monotónní výklad. Velmi mu pomáhá, když slyší odpovědi spolužáků. Při samotném učení si potřebuje číst nahlas, často i slovo po slově, někdy si text musí sám převyprávět, zveršovat, případně pracovat s mnemotechnickými pomůckami. Někteří žáci si nahrávají sami sebe nebo vyučující na diktafon a následně tyto ukázky několikrát poslouchají. Hluk a jiné sluchové podněty je mohou při učení vyrušovat a rozptylovat.³⁰

Tento typ si velmi dobře pamatuje, co kdo řekl, s jakou intonací, snadno rozlišuje hlasy. Auditivní typy učitelů mají tendenci upřednostňovat verbální výklad na úkor vizuálních podnětů.³⁰

Při učení se cizímu jazyku se studenti tohoto typu lépe učí výslovnost, intonaci, gramatická pravidla, slova a slovní spojení. Z uvedených charakteristik je více než jasné, že auditivní typy studentů by měli být při výuce cizímu jazyku co nejvíce vystavováni mluveným cizojazyčným podnětům, autentickým materiálům, poslouchat filmy, nahrávky a výukové programy s autentickými situacemi. Tomuto typu nejvíce vyhovují následující aktivity:³⁰

1) Pro rozvoj řečových dovedností

- „drilová“ cvičení
- audionahrávky, kdy žák poslouchá a následně opakuje
- poslechnutí a převyprávění textu
- diskuse
- rozhovory ve dvojicích nebo skupinách³⁰

---

³⁰ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-55

2) Rozvoj psaní

- psaní diktátů
- doplňování textů na základě poslechu
- zapsání slov slyšené písně
- sepsání dialogu nebo scénky³¹

3) Rozvoj poslechu s porozuměním

- nahrávky povídek, textů, románů
- zvukové hádanky
- různé aktivity na poslech s porozuměním³¹

4) Rozvoj čtení s porozuměním

- aktivity zaměřené na čtení nahlas
- nahrávání vlastního čtení
- tiché čtení poslouchaného textu³¹

6.5 KINESTETICKÝ TYP

Jedná se o jedince s výrazně rozvinutým pohybovým percepčním kanálem. Někteří odborníci tento typ dále dělí na taktilní, neboli hmatový a haptický (pohybový), ve většině případů jsou však spojovány a popisovány jako jeden učební typ a to kinestetický.³¹

Tyto typy reagují na učební podněty pohybem a potřebují spojovat učení s pohybovou aktivitou, což znamená, že při učení potřebují vnímat pohybovou aktivitu např. doprovodné motorické činnosti, vlastní pohyb v prostoru, výrazná gestikulace, „hrají si“ s různými předměty, rozkládají pomůcky kolem sebe atd.³¹

Kinestetické typy studentů často krasopisně přepisují vlastní poznámky, dělají několikrát ty samé výpisky, opisují celé pasáže z učebnice, nebo podtrhávají text. Učení je v tomto případě často doplňováno kreslením smysluplných obrázků, grafů, ... Kinestetické typy mají dobrou prostorovou představivost, pamatují si celkový dojem, prostor a danou situaci.³¹

Z uvedeného vyplývá, že výrazně kinestetický typ je v běžné výuce silně znevýhodněn, jelikož je ve většině případů nucen klidně sedět a pasivně poslouchat. Právě tito žáci jsou ve

---

³¹ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-55

výuce často považováni za neposlušné a nedisciplinované. Jedná se převážně o mladší žáky, kteří ještě nedokáží své spontánní jednání dostatečně regulovat.³²

Ve výuce tomuto typu pomáhá, když učitel používá kartičky, pomůcky, do výuky začleňuje dramatizaci, kdy žáci mohou hrát nejrůznější role. Jednotlivé řečové dovednosti jsou nejefektivněji rozvíjeny při následujících aktivitách:³²

1) Rozvoj řečových dovedností

- simulace a hraní rozmanitých rolí
- komunikační aktivity spojené s pohybem
- prezentace projektů, popis předmětů³²

2) Rozvoj psaní

- tvorba plakátů, časopisů, novinových článků...
- tvorba nákresů, zapisování do map, obrázků...
- práce na projektu
- psaní dramatických scének³²

3) Rozvoj poslechu s porozuměním

- provádění pohybové aktivity na základě poslechu
- znázornění činnosti pomocí rukou, gestikulace...
- hledání a přemísťování předmětů
- kreslení obrázků podle instrukcí³²

4) Rozvoj čtení s porozuměním

- tiché nebo hlasité čtení doplněné o znázorňování děje
- dramatizace přečteného
- hraní rolí na základě textu³²

---

³² LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-55, 125

7 STRATEGIE UČENÍ

Strategie učení můžeme chápat jako soubory postupů, které používají učící se k usnadnění získávání, zapamatování, vybavování a používání informací. Při učení se cizímu jazyku se strategie učení dotýkají všech řečových dovedností i jazykových prostředků. Tyto strategie lze aplikovat jak ve škole, tak i doma v přirozeném prostředí.³³

Učitel by měl žáky v průběhu studia s těmito strategiemi seznamovat, měl by je postupně rozvíjet, sám aktivně používat a demonstrovat. Také je vhodné na ně upozornit při závěrečné reflexi. Opět existují různé typy dělení strategií učení, v této práci je použito členění z publikace „CLIL ve výuce“.^{33 34}

7.1 PAMĚŤOVÉ STRATEGIE

Paměťové strategie napomáhají učícím se zapamatovat si potřebné informace, ukládat je a následně vyvolávat z paměti. Tento typ se často používá např. při učení se slovní zásoby. Vhodné aktivity, které k nim patří, jsou mechanické techniky, jako používání kartiček s obrázky a názvy v cílovém jazyce. Žáci si informace seskupují, vytvářejí si asociace, pojmové mapy, také využívají fyzické odezvy, kdy si daný pojem spojují s konkrétní situací.^{34 35}

7.2 KOGNITIVNÍ STRATEGIE

Tyto strategie se zaměřují přímo na práci žáka v daném cizím jazyce. Kognitivní strategie pomáhají žákům porozumět jazyku pomocí mentálních činností, ať už se jedná o opakování v písemné či ústní formě, napodobování rodilých mluvčích, procvičování grafického a fonetického systému jazyka, procvičování v přirozeném kontextu (kdy jsou použity běžné situace), zběžné i hloubkové čtení, hledání hlavní myšlenky, překlad, zvýrazňování v textu a tak dále.^{34 35}

---

³³ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 41-50

³⁴ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 26-27, ISBN 978-80-87652-57-2.

³⁵ Internetový zdroj č. 5: *Zpráva z evaluačního nástroje: Strategie učení se cizímu jazyku* [online]. [cit. 2015-06-01]

7.3 KOMPENZAČNÍ STRATEGIE

Tato strategie napomáhá učícím se kompenzovat znalosti, které ještě nemají, jelikož se jazyk teprve učí. Nejčastěji se jedná o aktivity, kdy žáci odhadují význam neznámého slovíčka nebo gramatického jevu na základě lingvistických nebo neverbálních signálů. Učitel může žákům pomoci popisem cizího slova, obrázkem či překladem do mateřského jazyka. V praxi se pak můžeme setkat s tím, že si žáci poupravují téma, tak aby dokázali využít svoji aktivní slovní zásobu, popřípadě vytvářejí nová slova na základě naučených gramatických pravidel, často používají opisy, gesta a mimiku.^{36 37}

7.4 METAKOGNITIVNÍ STRATEGIE

Metakognitivní strategie se zabývají samotným procesem učení. Pomáhají žákům plánovat a koordinovat vlastní proces učení. Mezi aktivity spojené s těmito strategiemi patří: propojení látky a její prezentace se zkušenostmi nabytými již dříve, příprava na očekávaný úkol, plánování, organizace učení, monitorování, hodnocení vlastní činnosti, schopnost udržet pozornost, vyhledávání příležitostí k používání jazyka a mnohé další.^{36 37}

7.5 AFEKTIVNÍ STRATEGIE

Tyto strategie jsou zaměřeny na emoce a motivaci. Afektivní strategie se podílejí na tvorbě klimatu třídy. Patří sem například pochvaly, neformální hodnocení žáka učitelem i spolužáky, volba náročnosti jednotlivých úkolů, žakovská reflexe i snaha žáků aktivně se zapojovat do běhu komunikace, i když učící se ví, že pravděpodobně nemá dostatečné jazykové prostředky.³⁶

7.6 SOCIÁLNÍ STRATEGIE

Tyto strategie vychází z posilování sociálních kontaktů ve třídě i mimo ni. K sociálním strategiím patří jednak spolupráce mezi spolužáky, ale také kontakt učícího se s rodilým

---

³⁶ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 26-27, ISBN 978-80-87652-57-2.

³⁷ Internetový zdroj č. 5: *Zpráva z evaluačního nástroje: Strategie učení se cizímu jazyku* [online]. [cit. 2015-06-01]

mluvčím i mimo kontext školy. Do této kategorie strategií můžeme zařadit i rozvoj kulturního povědomí u žáků.³⁸

7.7 ÚČEL STRATEGIÍ UČENÍ SE CIZÍMU JAZYKU

*„Strategie podporují učení, a to přímo i nepřímo.“*³⁹ Můžeme říci, že jakékoli učení se jedince, tedy v řízeném a záměrném procesu, vyžaduje zapojení jistých strategií učení, které usnadňují postup jedince k vytyčenému cíli.

Pomocí těchto strategií mohou být dosaženy i specifické učební cíle. Některé strategie jsou obecné, což znamená, že je můžeme aplikovat v různých oblastech a oborech, jiné jsou dosti specifické a závisí pouze na jedinci, zda a kdy danou strategii aplikuje.³⁹

*„Odborníci se shodují obvykle na tom, že strategie usnadňují a zrychlují proces učení a činí ho zábavnějším (Cohen, 2007) a efektivnějším a dovolují jedinci poznávat sebe sama a rozvíjet se.“*³⁹ Z počátku, když si žáci strategii osvojují, se může zdát, že je zdlouhavá, ale postupem času se její užívání zrychluje a žáci vidí pozitivní výsledky jejího aplikování. Nicméně pokud jsou strategie nadužívány nebo nevhodně kombinovány, mohou v procesu učení spíše uškodit než být užitečné.³⁹

Vhodné kombinování strategií učení přispívá k dosažení hlavního cíle výuky cizího jazyka, čímž je rozvíjení komunikační kompetence jedince. Strategie učení rozvíjejí všechny čtyři řečové dovednosti, tedy čtení, psaní, poslech a samotné mluvení. Strategie jsou jak cílem, tak i prostředkem k dosažení cílů vzdělávání. Kompetence k učení, která je také díky strategiím učení rozvíjena, se s narůstajícím množstvím poznatků stává ještě důležitější. Zvláště bychom měli poukázat na výuku cizích jazyků, jelikož se u nich jedná o celoživotní pokrok nebo o udržování dosažené úrovně. Je všeobecně známo, že po skončení školní docházky nebo kurzu dochází k rychlému zapomínání jazyka. Proto je důležité žákům nepředávat jen znalosti, ale také je naučit, jak se správně a efektivně učit. Celou kapitolu o strategiích a stylech učení můžeme shrnout jedním citátem, který zazněl v knize autorek Lojové a Vlčkové, *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*: *„Vím, že nemohu své žáky naučit vše, a proto je musím naučit, jak se mají efektivně učit sami.“*³⁹

---

³⁸ ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha, 2012, s. 26-27, ISBN 978-80-87652-57-2.

³⁹ LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha, s. 134-136

8 VYUŽITÍ REÁLIÍ V UČEBNICI РАДУГА ПО-НОВОМУ 1

Pokud se zaměříme na reálie, které jsou v učebnici Радуга по-новому 1 využity, dojdeme k závěru, že se autoři veškerých témat spojených s ruskou kulturou, literaturou, historií a tak dále, dotýkají pouze okrajově.

První zmínku o reáliích můžeme najít až ve druhé lekci, kdy se kolektiv autorů zmiňuje o „otčestvu“ neboli o jménu po otci. Žáci se sice z učebnice dozvědí, že jméno po otci existuje, ale jak se tvoří a případná historie je již na objasnění učitele.

Dále se v učebnici setkáváme s některými významnými umělci Ruska. Mezi první zmíněné patří ruský písničkář a básník Vladimír Vysockij, který je v učebnici srovnáván s českým umělcem Karlem Krylem, zároveň je popisován jako inspirace pro zpěváka Jaromíra Nohovaci. Ve 4. lekci si studenti mohou přečíst, poslechnout i zazpívat jednu z jeho nejznámějších písní „Песня о дрыге“ neboli Píseň o kamarádovi.⁴⁰

V téže lekci je zmíněno číslování bytů v Ruské federaci, kdy je při návštěvě ruských přátel důležité znát i číslo jejich bytu, jelikož se v Rusku nesetkáme se jmény na zvoncích, nýbrž s čísly jednotlivých bytových jednotek.

Jak je již zmíněno na začátku, v ostatních lekcích učebnice se žáci mohou dozvědět něco málo o M. V. Lomonosovi, A. S. Puškinovi, I. E. Repinovi, F. I. Šaljapinovi, B. L. Pasternakovi, P. I. Čajkovském a L. N. Tolstém. Většinou jsou tyto významné ruské osobnosti začleněny do vtipné historky, nicméně další informace by měli žáci doplnit sami. Jelikož se učebnice ruského jazyka „Радуга по-новому“ využívá již na základní škole, kdy mnozí ruští literáti nejsou ani zařazeni do vzdělávacích programů, musí si podrobnosti žáci vyhledat sami na internetu.⁴⁰

Co se týče jiných oblastí, v učebním materiálu je zakomponováno Moskevské divadlo dramatu a komedie na Tagance (Московский театр драмы и комедии на Таганке), v němž jsou žáci vybízeni k vyhledávání informací i o jiných divadlech Moskvy, případně Petrohradu.

Podle mého názoru je využití reálií v této učebnici „Радуга по-новому 1“ nedostačující. Je pochopitelné, že žákům, kteří se s jazykem teprve seznamují, nemohou být předkládány dlouhé elaboráty spojené s reáliemi. Nicméně není vyloučeno reálie z počátku prezentovat v mateřském jazyce, kdy v podstatě dojde k integraci jiných předmětů do ruského jazyka.

---

⁴⁰ JELÍNEK, Stanislav. *Raduga 1: po-novomu : učebnice ruštiny*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2007, 6-128 s.

9 DOPLNĚNÍ 1. A 2. LEKCE UČEBNICE РАДУГА ПО-НОБОМУ 1 O REÁLIE A PRACOVNÍ LISTY

9.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE O RUSKU A HLAVNÍM MĚSTĚ

Ruská federace se nachází na východní části Evropy a zároveň na Severu Asie. Díky své rozloze 17,1 milionů km² je největší zemí světa. Hlavním městem Ruska je Moskva.

Ruská federace celkem sousedí s 18 zeměmi, s 16 má suchozemské hranice (s Norskem, Finskem, Estonskem, Litvou, Lotyšskem, Polskem, Běloruskem, Ukrajinou, Abcházíí /autonomní oblast, která byla uznána 6 zeměmi OSN, leží v Asii/, Gruzií, Jižní Osetií /je také autonomní oblastí, která dříve byla součástí Gruzie, nyní ji uznává 5 zemí OSN/ dále sousedí s Ázerbájdžánem, Kazachstánem, Čínou, Severní Koreou a Mongolskem). S Japonskem a USA má hranice tvořené mořem.^{41 42}

Co se vodstva týče, je Ruská federace omývána Severním ledovým oceánem, Tichým oceánem, Baltským mořem a Černým mořem.⁴¹

„Rusko je možno rozdělit na pět hlavních fyzicko-geografických oblastí: Východoevropskou rovinu, rozkládající se od západních hranic Ruska až k Uralu, samotné pohoří Ural, (které tvoří přírodní hranici mezi Evropou a Asií) Záposibiřskou rovinu mezi Uralem a Jenisejem, Středosibiřskou vysočinu - území mezi řekami Jenisejem a Lenou - a horské oblasti jižní a východní Sibiře.“⁴³

Teritoriem Ruska protéká množství velkých řek, mezi které patří například: Volha, Don, Jenisej, Ob, Lena, Irtyš, Amur a mnohé další. Na území Ruské federace se nachází také největší zásobárna pitné vody, kterou je jezero Bajkal. Místy dosahuje hloubky až 1640 metrů.

9.2 OBYVATELSTVO RUSKA

Ruskou federaci obývá více než 146 milionů lidí, přičemž zde můžeme potkat více než 182 národností a etnických skupin, které používají více než 240 jazyků. Podle posledního sčítání lidu v Rusku zde žije nejvíce Rusů (80%), Tatarů (5,5 mil.), Ukrajinců (2 mil), dále pak Čečenců a tak dále. Nejvíce různorodých národností a etnických skupin žije v oblasti

---

⁴¹ FOZIKOŠ, Andrej a Tatjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, s. 7-8

⁴² Internetový zdroj č. 7: *РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ* [online]. [cit. 2015-06-14].

⁴³ Internetový zdroj č. 6: *Rusko: Informace o státě* [online]. [cit. 2015-06-14].

Povolžského rajónu a Severního Kavkazu, přes které v minulosti vedly významné kupecké cesty.⁴⁴

Bohužel každým dnem zaniká mnoho jazyků a etnických skupin. Převážně právě ve výše jmenovaných oblastech. Většinou je to spojeno s nedostatkem obyvatelstva, jelikož mladí lidé často odcházejí do velkých měst, z důvodu toho, že je v jejich „vesnicích“ vysoká nezaměstnanost a vysoký počet závislých osob na alkoholu.⁴⁵

9.3 OBYVATELÉ MOSKVVY

Jak bylo napsáno již dříve, hlavním městem Ruské federace je Moskva, kterou obývá přibližně 12 milionů obyvatel, přičemž je velmi složité zjistit, kolik občanů Moskvu skutečně obývá. Vyskytuje se zde totiž vysoký počet turistů, ale také neoficiálních přistěhovalců z bývalých zemí Sovětského svazu, kteří do tohoto města přijeli za prací. Většinou zde vykonávají „podřadné“ práce, které ruští obyvatelé nechtějí dělat. Na ulici tak můžeme vidět zametače chodníků, natěrače plotů, obrubníků, laviček a dokonce i kanalizačních vík nejrůznějších národností.⁴⁴

Co se týče velkých rozdílů mezi jednotlivými sociálními skupinami, mohu říci, že na první pohled je není možné rozpoznat, pokud tedy nehovoříme o potulných „žebrácích“, kteří v prostorách metra prosí o příspěvek na život.⁴⁵

Jediné, co mi přišlo zvláštní, je bytová situace v Moskvě, kdy jeden byt obývá více generací, jelikož získat nebo zakoupit byt v tomto městě je téměř nemožné. V podstatě i pronájem bytu přechází z generace na generaci. Ti, kteří přeci jen v Moskvě byt vlastní, jej většinou pronajímají a sami žijí např. u Černého moře. Přičemž finance získané z pronájmu jsou v takové výši, že pronajímatelé nemusí ani pracovat a přesto jsou dostatečně zajištěni. Stavba rodinného domku v Moskvě není absolutně reálná, o této variantě bydlení je možné uvažovat pouze v příměstských oblastech nebo zcela mimo Moskvu.⁴⁴

Pokud na ulici někoho zastavíte a požádáte o radu, jak se dostat například k nejbližší stanici metra, ve většině případů vám lidé ochotně pomohou. Nicméně je poměrně obtížné rozpoznat, zda kolem vás prochází skutečný obyvatel Moskvy nebo pouhý turista.⁴⁴

---

⁴⁴ Poznámky z předmětu Страноведение, z Institutu ruského jazyka A.S. Puškyna, z roku 2014

⁴⁵ Vlastní poznatky

9.4 JMÉNO PO OTCI NEBOLI „ОТЧЕСТВО“

„Otčestvo“ je jistým způsobem upravené jméno otce, které se stává součástí jména dané osoby. Jméno po otci je charakteristickým znakem jmenného systému Ruska. Prostřednictvím „otčestva“ je vyjádřen vztah mezi otcem a jeho dětmi.^{46 47}

Nazývat člověka jeho jménem i jménem po otci není běžné ve všech zemích. Většinou se s tímto oslovením setkáváme v Rusku a v zemích bývalého Sovětského svazu, kde je používání „otčestva“ jakousi formou vyjádření úcty a respektu k oslovované osobě.

V Ruské federaci je jméno po otci běžné a do všech dokumentů se zaznamenává již při narození dítěte.^{46 47}

Dnes je „otčestvo“ tvořeno kořenem jména otce + sufix -ovič, -evič, -ovna, -evna, -ič, -inična. Například jméno otce je Ivan, přidáme k němu sufix +ovič a vznikne nám jméno po otci, tedy Ivanovič. Uvedeme si příklad u konkrétní osoby: Lev Nikolajevič Tolstoj, jméno po otci je Nikolajevič, které je tvořeno z kořene Nikolaj a sufixem -evič, z čehož vyplývá, že otec Lva Nikolajeviče Tolstého nosil jméno Nikolaj. Co se týče ženských jmen, i zde vycházíme ze jména otce, např. Petr a přidáme sufix -ovna, z čehož nám vznikne „otčestvo“ Petrovna.^{46 47}

„ОТЧЕСТВО“ A JEHO HISTORIE

Rusové začali „otčestvo“ používat již před mnoho staletími. První písemná zmínka je datovaná rokem 945. V této době mělo jméno po otci poněkud jinou formu, například: Gleb syn Vladimíra, Vasilij syn Petra a do 17. století jeho výskyt nebyl příliš častý.^{46 47}

Od 15. století bylo jméno po otci privilegium, kdy právo jmenování náleželo pouze caru. Většinou bylo udělováno za speciální zásluhy. Nevolníci tento titul nemohli získat téměř nikdy. Významní lidé získávali takzvané „polootčestvo“, např. Petr Osipov Vasiliev. Co se jména po otci zakončeného sufixem -ič týče, to se stalo znakem aristokratické elity. Postupem času se toto jméno začalo používat jako titul, stejně jako je tomu ve francouzském jazyce „de“, v německém jazyce „von“ a v holandském jazyce „van“.^{46 47}

V době vládnutí Petra I. se stalo „otčestvo“ nedílnou součástí všech dokumentů a za vlády Kateřiny II. se jeho používání ještě upevnilo na základě pravidel o společenských vrstvách.^{46 47}

---

⁴⁶ Internetový zdroj č. 8: *Управление записи актов гражданского состояния Курганской области: История возникновения отчества* [online]. [cit. 2015-06-14].

⁴⁷ Internetový zdroj č. 9: *История отчества на Руси* [online]. [cit. 2015-06-14].

Nicméně od 19. století se jméno po otci začalo používat pouze v oficiální řeči. V běžných situacích se přátelé oslovují také jménem i „otčestvem“, za jistých okolností je možné použít pouze jméno po otci, kdy chceme vyjádřit k danému člověku (příteli) úctu. Pokud oslovujeme malé dítě, „otčestvo“ nepoužíváme vůbec. V dnešní době se ani mladí lidé mezi sebou neoslovují jménem a jménem po otci.^{48 49}

PRACOVNÍ LIST Č. 1 → RUSKO (A1- A2)

1) Kde se nachází Rusko? / Где находится Россия?

Obrázek č.1

2) Pravda nebo lež? / Правда или ложь?

- Россия граничит с Чешской Республикой. ДА / НЕТ
Hraničí Rusko s Českou republikou?
- В России река Енисей. ДА / НЕТ
V Rusku je řeka Jenisej.
- В России живёт 10 миллионов жителей. ДА / НЕТ
V Rusku žije 10 milionů lidí.
- Россия самая большая страна мира. ДА / НЕТ
Rusko je největší zemí na světě.
- Москва- это столица России. ДА / НЕТ
Moskva je hlavním městem Ruska.

⁴⁸ Internetový zdroj č. 8: *Управление записи актов гражданского состояния Курганской области: История возникновения отчества* [online]. [cit. 2015-06-14].

⁴⁹ Internetový zdroj č. 9: *История отчества на Руси* [online]. [cit. 2015-06-14].

PRACOVNÍ LIST Č. 2 → „ОТЧЕСТВО“ (A1- A2)

1) Попробуйте сделать своё отчество. / Pokuste se vytvořit své „otčestvo“

напр. Můj otec se jmenuje Martin → přidám sufix -ič nebo -ovna → připojím „otčestvo“ ke svému jménu, jmenuji se tedy Tomáš Martinovič/ Tamara Martinovna.

2) Папу зовут....как зовут его доч/ его сына?/ Otec se jmenuje...jak se jmenuje jeho dcera/ jeho syn?

- Папа Петр Иванович - его доч Вера.....
- его сын Юрий.....
- Папа Андрей Михайлович - его доч Татьяна.....
- его сын Михаил.....
- Папа Борис Николаевич - его доч Наталия.....
- его сын Ян .....
- Папа Лев Петрович - его доч Соня.....
- его сын Саша.....

3) Ответи на вопросы: / Odpověz na otázku:

- Когда в первый раз появилось отчество в письменной форме? /Kdy se poprvé objevilo „otčestvo“ v písemné formě?
.....
- Кто его (отчество) заранее получал? И от кого? / Kdo jej („otčestvo) dříve dostával? A od koho?
.....
- Когда употребляем отчество сегодня? / Kdy používáme „otčestvo“ dnes?
.....
- Как обратимся к: / Jak oslovujeme:
  - а) учительнице/ učitelku?.....
  - б) другу?/ příteli?.....
  - в) ребёнку?/ dítě?.....

10 DOPLNĚNÍ 3. LEKCE UČEBNICE РАДУГА ПО-НОВОМУ 1 O REÁLIE A PRACOVNÍ LISTY

10.1 HLAVNÍ MĚSTO RUSKÉ FEDERACE, MOSKVA A JEJÍ HISTORIE

Hlavní město Ruské federace, Moskva, se nachází v centru evropské části země na Středoruské vysočině. Hlavní město se rozkládá na březích řeky Moskvy a Jauzy.

Jedná se o jedno z největších měst světa, o politické, kulturní, průmyslové, vědecké i ekonomické centrum.^{50 51 52 53 54 55}

Moskva patří k nejstarším městům Ruska. První písemné zmínky o ní můžeme najít v Pověsti dávných let z roku 1147, kdy vládl kníže Jurij Dolgorukij ze Suzdalu, který pozval svého bratrance, knížete Svjatoslava Olgoviče, na hostinu. Od té doby je setkání dvou knížat, které proběhlo na místě nynějšího Kremlu, jež nechal kníže Jurij Dolgorukij ohradit, považováno za její založení.^{50 51 52 53 54 55}

Během prvních století své existence bylo Moskevské knížectví jedním z mnoha, které se nacházely na ruském území. Roku 1237 byla všechna knížectví dobyta a obsazena nájezdníky z Východu, Mongoly, kteří zde vládli přibližně 250 let. Na území Ruska začali vybírat daň, a pokud jim některé území dlouho nezaplátilo, tak bylo znovu cílem nájezdů. Mongolo-Tatarové si založili vlastní zemi, na území Sibíře, Krymu, Povolží a Kavkazu, které nazvali Zlatou hordou, kde vládl Čingischán, syn Batu. Naštěstí se Zlatá horda nacházela poměrně daleko od Moskvy, což znamenalo, že v ní mnozí lidé našli útočiště, to v důsledku způsobilo její růst a posílení. Nakonec se stala samostatným knížectvím, jehož prvním knížetem byl Daniil Aleksandrovič, nicméně významnějším vládcem byl jeho syn Ivan Daniilovič, takzvaný Kalita. Jelikož postupně začal sjednocovat území kolem Moskvy, tak jako se sbírají peníze do měšce, proto jej také nazvali Kalita, což je odvozeno od ruského slova „калита“ (malý kožený měšec nebo taštička). Cílem Ivana Kality bylo vystavit Moskvu stejně jako Kyjev, tedy za použití bílého kamene. Právě na tyto stavebné úpravy potřeboval peníze, proto

⁵⁰ FOZIKOŠ, Andrej a Taťjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, s. 44-45

⁵¹ HRÍBKOVÁ, Radka. *Ruský jazyk v kostce: pro střední školy: konverzační témata, realie*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004, 72 s.

⁵² *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s.15-25

⁵³ GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené tipy*. Vyd. 1 (české). OstfildernMairDumont: Marco Polo, 2006, s. 7-11

⁵⁴ Ю.Е. ПРОХОРОВ, а А.Е. ГОЛУБЕВА. *Семь прогулок по Москве.: Учебный видеофильм для изучающих русский язык*. 2. Златоуст: АОЗТ, 1997.

⁵⁵ Internetový zdroj č. 10 *Dějiny Moskvy: Vzestupy a pády* [online]. [cit. 2015-06-15].

začal vybírat daň. Nicméně se domluvil se Zlatou hordou, že bude nějakou daň platit i jim a oni na oplátku na Moskvu neútočili.^{56 57 58 59 60 61}

Další dějiny Moskvy již ovlivňovala přítomnost panovníků, kteří napomohli dalšímu rozvoji města. Za nedlouho se z Moskvy, která byla politickým centrem, stalo i centrum náboženské a do jisté míry i ekonomické.^{56 57 58 59 60 61}

Na konci 14. století však následoval útlum, jelikož byla Moskva vypálena a vypleněna Zlatou hordou. Poté proběhlo ještě několik tatarských nájezdů, ale Moskva se vždy nakonec ubránila a znovu vzpamatovala. Nakonec byly Tataři v bitvě na Kulikovském poli roku 1380 pod vedením Dmitrie Donského poraženi.^{56 57 58 59 60 61}

Postupem času se Moskva opět dostala na vrchol slávy, velkou zásluhu na tom má Ivan III. zvaný Veliký, který začal ovládat další a další knížectví. Ivanova armáda si dokázala podmanit i prosperující Novgorodské knížectví. „Roku 1472 se kníže Ivan III. oženil s byzantskou princeznou Sofií a stal se tak dědicem Byzantské říše.“⁵⁹ Princezna Sofie pozvala do města významné italské umělce, kteří přispěli k vytvoření nové tváře města. Byl postaven například: Uspenský, Archangelský a Blagověščenský chrám, Kreml byl doplněn věžemi a hradbami. Díky stavební činnosti a politické aktivitě Ivana III. začali Moskvu nazývat Třetím Římem. Během jeho vlády vznikaly četné kamenné stavby a paláce a tak v 16. století Moskva nabyla vzhled klasické kamenné evropské metropole.^{56 57 58 59 60 61}

Vnuk Ivana III., Ivan IV. zvaný Hrozný se nechal roku 1547 korunovat na cara a roku 1556 definitivně porazil Zlatou Hordu. Ivan Hrozný byl zakladatelem mnohých státních institucí. První car se nevyrovnal se smrtí ženy a nastolil vládu teroru, poslední roky jeho vlády byly zničující, dokonce roku 1581 v záchvatu vzteku zabil svého nejstaršího syna a následovníka trůnu. Po této události sám odstoupil, odešel do kláštera, kde nakonec i zemřel. Když roku 1598 zemřel i druhý syn Ivana Hrozného, nastoupil na trůn Boris Godunov, jež byl zvolen Zemským sněmem. Jeho vláda je však spojována s obdobím hladu, chaosu a nepokojů. Této situace využil polský dvůr, který uvěřil jednomu ruskému mnichovi, že je nejmladším synem Ivana Hrozného. V dějinách je tato postava nazývána Lžidimitrijem. Následujících

⁵⁶ FOZIKOŠ, Andrej a Taťjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, s. 44-45

⁵⁷ HRÁBKOVÁ, Radka. *Ruský jazyk v kostce: pro střední školy: konverzační témata, realie*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004, 72 s.

⁵⁸ *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s.15-25

⁵⁹ GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené tipy*. Vyd. 1 (české). OstfildernMairDumont: Marco Polo, 2006, s. 7-11

⁶⁰ Ю.Е. ПРОХОРОВ, а А.Е. ГОЛУБЕВА. *Семь прогулок по Москве.: Учебный видеофильм для изучающих русский язык*. 2. Златоуст: АОЗТ, 1997.

⁶¹ Internetový zdroj č. 10 *Dějiny Moskvy: Vzestupy a pády* [online]. [cit. 2015-06-15].

osm let bylo pro Rusko velmi chaotických, na trůn postupně usedali a byli z něj svrhováni nejrůznější panovníci. Polská vojska byla nakonec poražena oddíly domobrany pod vedením Kuzmy Minina a knížete Dimitrije Požarského.^{62 63 64 65 66 67}

Roku 1613 na trůn usedl Michail Romanov, první z rodu Romanovců, jejichž dynastie pak v Rusku vládla až do roku 1917.

17. století je poměrně klidným obdobím, které je spojováno s rozkvětem města. Významným panovníkem tohoto období je Petr I. zvaný Veliký, který se zasloužil o modernizaci Moskvy, byť později hlavní město přenesl do Petrohradu. Petr I. byl velmi vzdělaným mužem, který cestoval po Evropě a nabýval nové vědomosti a zkušenosti, které pak uplatňoval v průběhu své vlády. Po přestěhování hlavního města do Petrohradu začala Moskva upadat, odešla z ní jedna třetina obyvatel a každý den musela čelit četným požárům, rabování a moru.^{62 63 64 65 66 67}

Dalším významným mezníkem je rok 1812, kdy do Moskvy, po nerozhodné bitvě u Borodina, vtrhnul Napoleon. Na příkaz vojevůdce Kotuzova bylo město vypáleno a obyvatelstvo evakuováno. Téměř tři čtvrtiny Moskvy po tomto požáru lehly popelem. Zima a hlad nakonec donutily Napoleona k ústupu.^{62 63 64 65 66 67}

Celé 19. století je spojováno s nekonečnými přestavbami, modernizacemi a kloubením nové a staré architektury. Bohatí obchodníci zde začali investovat do výstavby nových domů a někteří z nich se stávali mecenáši umění. Pověst Petrohradu, jako jedinečného uměleckého města, byla ohrožena. Moskevský balet, opera i divadlo se postupem času začlenily mezi celosvětově uznávaná.^{62 63 64 65 66 67}

Stejně jako na celý svět, tak i na Moskvu měla 1. světová válka velký dopad. V letech 1914- 1917 zbídačené obyvatelstvo trpělo ztrátami z války, což vedlo k celonárodní vlně nepokojů. V únoru roku 1917 se zhroutilo samoděržaví a car Mikuláš II., jemuž byly vyčítány četné ústupky, byl svržen a nakonec s celou svojí rodinou zavražděn. Do čela země nastoupila prozatímní vláda. Poté proběhl palácový převrat, jehož hlavním iniciátorem byla politická strana Vladimíra Iljiče Uljanova, neboli Lenina, která se spolu se svým radikálním

---

⁶² FOZIKOŠ, Andrej a Taťjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, s. 44-45

⁶³ HRÍBKOVÁ, Radka. *Ruský jazyk v kostce: pro střední školy: konverzační témata, realie*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004, 72 s.

⁶⁴ *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s.15-25

⁶⁵ GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené tipy*. Vyd. 1 (české). OstfildernMairDumont: Marco Polo, 2006, s. 7-11

⁶⁶ Ю.Е. ПРОХОРОВ, а А.Е. ГОЛУБЕВА. *Семь прогулок по Москве.: Учебный видеофильм для изучающих русский язык*. 2. Златоуст: АОЗТ, 1997.

⁶⁷ Internetový zdroj č. 10 *Dějiny Moskvy: Vzestupy a pády* [online]. [cit. 2015-06-15].

socialismem dostala k moci. Lenin přestěhoval hlavní město opět do Moskvy. Revoluce a následná občanská válka velmi ovlivnily chod Moskvy. V roce 1921 továrny pracovaly na pouhých 10%, jídlo a palivo bylo na příděl, chudé obyvatelstvo bylo sužováno nemocemi a hladem, tato situace vyvrcholila ekonomickou krizí.^{68 69 70 71 72 73}

V roce 1924 zemřel Lenin a na jeho místo, do čela komunistické strany nastoupil Josif Stalin, který vystoupil s novou kampaní a vládou teroru. Pod jeho velením zemřely tisíce obyvatel Moskvy. Ve 30. letech 20. století se objevují snahy industrializovat sovětské Rusko, nicméně tato kampaň byla „zaplácena“ miliony lidských životů. Nakonec Moskva udávala tempo rozvoje a produkce byla velmi vysoká. V době vlády Stalina byl vymyšlen i nový plán přestavby Moskvy, jenž zahrnoval zničení veškerých historických památek, místo kterých se stavěli socialistické památníky, sochy, dopravní tepny či mrakodrapy.^{68 69 70 71 72 73}

Práce na modernizaci Moskvy byly přerušeny v létě roku 1941, kdy Adolf Hitler nečekaně napadl Sovětský svaz, jehož hlavním centrem byla právě Moskva. Po tomto útoku v zemi začala 2. světová válka, v níž zahynuly miliony Rusů, země přišla o většinu svého agrárního i industriálního bohatství. Při náletech naštěstí Moskva neutrpěla tak velké škody, jako mnohá jiná sovětská města, navíc podstatná část uměleckých děl byla převezena na východ.^{68 69 70 71 72 73}

*„Sovětská poválečná ekonomika, které významně pomáhaly vysoké ceny ropy a úspěchy na poli vědy, byla schopna poskytnout svým občanům to nejnужnější pro život.“*⁶⁹ Za vlády Leonida Iljiče Brežněva byl ukončen teror spojovaný s érou Stalinovy vlády, nicméně celková nesvoboda a potlačování nesouhlasu stále přetrvávaly.

Mnohé se změnilo roku 1985 s nástupem Michaila Gorbačova k moci. S cílem oživit sovětskou ekonomiku zahájil Gorbačov takzvanou „perestrojku“ neboli přestavbu a vyhlásil politiku otevřenosti. Tento krok se však ukázal jako chybný, občané směli vyjádřit svůj kritický postoj k systému, což vedlo k vypuknutí nepokojů. Sovětské republiky začaly postupně vyžadovat nezávislost. Roku 1990 padl komunistický systém v Evropě a v Sovětském svazu se situace začala taktéž vyostřovat. O rok později proběhl neúspěšný puč,

---

⁶⁸ FOZIKOŠ, Andrej a Taťjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, s. 44-45

⁶⁹ HRÍBKOVÁ, Radka. *Ruský jazyk v kostce: pro střední školy: konverzační témata, realie*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004, 72 s.

⁷⁰ *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. 15-25

⁷¹ GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené typy*. Vyd. 1 (české). OstfildernMairDumont: Marco Polo, 2006, s. 7-11

⁷² Ю.Е. ПРОХОРОВ, а А.Е. ГОЛУБЕВА. *Семь прогулок по Москве.: Учебный видеофильм для изучающих русский язык*. 2. Златоуст: АОЗТ, 1997.

⁷³ Internetový zdroj č. 10 *Dějiny Moskvy: Vzestupy a pády* [online]. [cit. 2015-06-15].

jehož následkem došlo k rozpadu Sovětského svazu a zakázání komunistické strany. Na začátku prosince 1991 byl oznámen rozpad SSSR a ke konci roku Gorbačov složil svou funkci. Od té chvíle se Moskva stala hlavním městem Ruské federace, jejímž prezidentem byl jmenován Boris Jelcin. Nový prezident dostal do rukou zbankrotovanou a hospodářsky zaostalou zemi. Ve chvíli, kdy byl roku 1993 potlačen další pokus o převrat, byla moc výhradně v rukou prezidenta. Ekonomika však strádala nezákonnou privatizací podniků a jejich zavíráním. Obyvatelstvo Ruska přišlo během deseti let třikrát o svoje úspory, což bylo dáváno za vinu Jelcinovi. Proto málo kdo litoval, když roku 1999 rezignoval.^{74 75 76 77 78 79}

V roce 2000 byl ruským prezidentem zvolen Vladimír Putin, který stál v čele země dvě volební období, jeho nástupcem se stal Dmitrij Medvěděv a Putin sám byl premiérem. Za vlády těchto dvou osobností se země poměrně stabilizovala a začal ekonomický růst. Nicméně je jejich vláda často také kritizována pro omezování svobody tisku.

Roku 2012 vyhrál volby opět Vladimír Putin, který z Moskvy během krátké doby udělal centrum politického, kulturního i obchodního života Ruska.^{74 75 76 77 78 79}

---

⁷⁴ FOZIKOŠ, Andrej a Taťjana REITEROVÁ. *Realie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, s. 44-45

⁷⁵ HŘÍBKOVÁ, Radka. *Ruský jazyk v kostce: pro střední školy: konverzační témata, realie*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004, 72 s.

⁷⁶ *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. 15-25

⁷⁷ GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené tipy*. Vyd. 1 (české). OstfildernMairDumont: Marco Polo, 2006, s. 7-11

⁷⁸ Ю.Е. ПРОХОРОВ, а А.Е. ГОЛУБЕВА. *Семь прогулок по Москве.: Учебный видеофильм для изучающих русский язык*. 2. Златоуст: АОЗТ, 1997.

⁷⁹ Internetový zdroj č. 10 *Dějiny Moskvy: Vzestupy a pády* [online]. [cit. 2015-06-15].

PRACOVNÍ LIST Č. 3 → HISTORIE MOSKVY (A2-B1)

1) Возми словарь, что такое:

присоединить-	поднимать-.....
построить-.....	пир-.....
пригласить в гости-	
встреча-	основание-.....

2) Прочитай и переведи

Основание Москвы

Давно это было. Жил на свете князь. Звали его Юрий. И было у него княжество. Князь много воевал. Земли, которые выиграл присоединял к своему княжеству. Он поднимал руку и на ближнего, и на дальнего соседа. За это начали его звать Долгоруким. Юрий построил многие города. Построил он и Москву. Один раз он пригласил своего двоюродного брата Святослава в гости. У него был большой пир. Эта встреча была там, где сегодня Кремль. Об этой встрече в Москве писали в Повести временных лет.

Юрий, как основал Москву

Obrázek č. 2

3) Что на картинке? опиши её.

4) Отвечай/ Odpověz

Скажи, кто Юрий?.....

Как его называли?.....

Какой город он оснавал?.....

Где был пир?.....

Как зовут двоюродного брата Юрия?.....

Где в первый раз пишут о Москве?.....

5) Соедини/ Spoj

a) .....основал Москву.	1) Долгоруким
b) В первый раз о Москве пишут в.....	2) Святослав
c) Юрия звали.....	3) ближнего и дальнего
d) Юрий поднимал руки на.....	4) Юрий
e) .....приехал в гости.	5) Повести временных лет

6) Zkuste si zahrát scénku, jak probíhala taková slavnost?

Jak by probíhala dnes? Předved'te ve třídě několik variant a vyhodnot'te tu nejlepší scénku.

7) Kdo je na obrázku? Popiš, jak vypadá.

Obrázek č. 3

11 DOPLNĚNÍ 7. LEKCE UČEBNICE РАДУГА ПО-НОВОМУ 1 O REÁLIE A PRACOVNÍ LISTY

11.1 TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU V MOSKVĚ

V Moskvě, stejně jako v každém jiném hlavním městě je velká škála možností, co zde může člověk podniknout. Pro turisty jsou pravděpodobně nejzajímavější architektonické památky v podobě chrámů, usedlostí, hradeb, milovníci umění zde mohou navštívit nespočetné množství galerií a muzeí. Ti, kteří raději tráví volný čas v přírodě, mohou navštívit některý z mnoha parků, například Park kultury nebo Sokolniki, kdy i v hektické Moskvě je možné najít oázu klidu. Turisté, které láká sport, mohou navštívit některý ze stadionů, projít se podél řeky Moskvy nebo si zapůjčit kolo.^{80 81}

11.2 PAMÁTKY HLAVNÍHO MĚSTA

KREML

Moskva má do dnešního dne stejný půdorys jako v době svého vzniku, což znamená, že se Kreml nachází ve středu několika souběžných silničních okruhů, z nichž paprskovitě vybíhají ven výpadovky.^{80 81}

Kreml je uměleckým i duchovním srdcem Moskvy. Zabírá plochu ve tvaru trojúhelníku o přibližné rozloze 27 hektarů. Původně se jednalo o samostatné město s vlastními obyvateli, obchodníky, řemeslníky a umělci. Postupem času však přestávaly hradby stačit a město se rozšířilo i za ně.

Po dlouhá staletí zde vlála vlajka s dvouhlavou orlicí, která byla symbolem Romanovců. Dnes je Kreml oficiálním sídlem prezidenta, nicméně mnohé památky jsou veřejnosti přístupné.^{80 81}

Cihlové kremelské zdi jsou dlouhé asi 2 kilometry a mají 20 věží, z nichž čtyři jsou vstupní, jedná se o věž Spasskou, Borovickou, Trojickou a Nikolskou. Nejvyšší věží je Trojická, která má asi 8 metrů. Dříve byla spojena padacím mostem přes řeku Něglinku s věží Kutafja. Dnes je tady dlouhý kamenný most a nachází se zde vstup do Zbrojnice, která dnes slouží jako muzeum, kde je možné vidět i vladařskou korunu Vladimíra Monomacha.^{80 81}

⁸⁰ *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. 27-37

⁸¹ GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené tipy*. Vyd. 1 (české). Ostfildern Mair Dumont: Marco Polo, 2006, s. 25-31

Jak již bylo dříve napsáno, některá místa Kremlu nejsou veřejnosti přístupná, mezi ně patří i budova Senátu, Prezidium a Velký kremelský palác.⁸²

Nejnovější budovou Kremlu je Sjezdový palác, dříve se zde konaly stranické sjezdy, dnes je tady možné vidět mnohá baletní, operní a koncertní vystoupení.

Dalšími turisticky oblíbenými památkami jsou ty na Chrámovém náměstí, kde je možné navštívit Uspenský chrám, v němž probíhaly korunovace carů. Vstupuje se do něj zdobenými dřevěnými dveřmi a portálem s freskami ze 17. století. Dalším chrámem je chrám Archandělský, kde jsou pochováni ruští carové. Byli zde pohřbíváni v letech 1340- 1712, poté bylo hlavní město přeneseno do Petrohradu. Chrám se zlatými kopulemi je chrám Zvěstování Panny Marie. Jeho stěny jsou zdobeny freskami s historickými a biblickými scénami, jejichž autorem je převážně mnich Feodosius. Autory ikon jsou skuteční mistři ruského ikonopisectví: Feofan Grek a Andrej Rubljev. Chrám sloužil jako soukromý svatostánek carů a jejich rodin, konaly se zde svatby a křty.⁸²

Na Chrámovém náměstí je možné obdivovat také čtyřicetitonové dělo Car-pušku, které původně mělo chránit Spasskou věž, ale pověst praví, že z něj bylo vystřeleno pouze jednou. Nedaleko děla se nachází zvonice Ivana Velikého, v níž je zavěšeno 21 zvonů, které bijí při zvláštních událostech. Před zvonící je dvěstětunový Car-kolokol. Při jeho odlévání vypukl v Kremlu ohromný požár, hrozilo, že se žárem zvon roztaví, tak jej začali polévat studenou vodou, přičemž došlo k prudkému ochlazení a zvon praskl.⁸²

RUDÉ NÁMĚSTÍ A JEHO OKOLÍ

Kdysi bylo na prostranství Rudého náměstí tržiště, později se stalo místem shromažďování vzbouřenců, konaly se zde politické demonstrace a vojenské přehlídky. Hlavní vstup najdeme od Maněžního náměstí. Na náměstí se vchází Branou Vzkříšení, před kterou je v dlažbě označen nultý kilometr, od něhož se měří všechny vzdálenosti v Rusku.⁸²

Při vstupu na Rudé náměstí branou Vzkříšení se na pravé straně nachází Státní historické muzeum, v němž je možné si prohlédnout exponáty od doby kamenné až po 19. století.

Naproti stojí Kazaňský chrám, který byl postaven roku 1636 na oslavu vítězství nad Polskem.⁸²

---

⁸² *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. 27- 37

Dominantou východní strany náměstí je obchodní dům, takzvaný GUM, kde v dávných dobách byla tržnice, dnes je zde možné navštívit nesčetné množství ruských i zahraničních obchodů, restaurací, kaváren a dokonce i historické toalety.⁸³

Naproti GUMu se nachází mauzoleum V. I. Lenina, kde je vystavováno nabalzamované tělo Vladimíra I. Lenina. Pokud chtějí turisté toto místo navštívit, je potřeba veškeré přístroje, které dokáží fotografovat, odevzdat do šatny. V samotném mauzoleu je zakázáno se zastavovat. Pokud chce někdo nabalzamované tělo obdivovat déle, hned je vyzván všudypřítomnými strážemi k odchodu.⁸³

Dominantou Rudého náměstí je bez pochyby Chrám Vasilije Blaženého. Tuto pestrobarevnou stavbu nechal roku 1556 vystavět Ivan Hrozný jako symbol vítězství nad Kazaňským chanátem, který byl nástupcem Zlaté hordy. Původně se měl tento chrám jmenovat Pokrovský, nakonec bylo jeho jméno odvozeno od svätce, který se stal blízkým přítelem Ivana Hrozného a jehož ostatky jsou v chrámu pohřbeny ve speciální kapli. Chrám je rozdělen na osm menších kostelů, které symbolizují 8 rozhodujících dní bojů o Kazaň.

Před chrámem se nachází sousoší Minina a Požárského, dvou vůdců lidového povstání, během kterého byli z Ruska vyhnáni polští okupanti.⁸³

MANÉŽNÍ NÁMĚSTÍ

Jedná se o rozsáhlý prostor před branou Vzkříšení. Dominantou tohoto náměstí je jezdecká socha hrdiny 2. světové války, maršála Žukova. Uprostřed náměstí se pod zemí nachází „luxusní“ nákupní centrum Ochotnyj rjad, které je zdobeno skleněnými kopulemi a sochami z dílny Cerreteliho.

Kousek opodál, pod kremelskými zdmi, se rozkládá Alechandrovský sad, v němž se nachází hrob Neznámého vojína, jenž zde byl vytvořen roku 1967 při příležitosti 25. výročí bitvy o Moskvu.

Poblíž sadu stojí Manéž, jedná se o žlutou neoklasicistní budovu s bílými sloupy, po které je celé náměstí pojmenováno. V dnešní době je zde možné navštívit nejružnější výstavy či projekty.

---

⁸³ *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. 27- 37

DIVADELNÍ NÁMĚSTÍ

Na divadelním náměstí se nacházejí obě nejvýznamnější divadla Moskvy: Velké a Malé divadlo. Velké divadlo bylo prvně otevřeno roku 1776, za tu dobu několikrát lehlo popelem, bylo znovu postaveno a přestavěno. Jeho nynější podoba se sochou Apola a jeho spřežení pochází z roku 1853.⁸⁴

Malé divadlo, jež se nachází po pravé straně Velkého divadla, bylo hlavní scénou v 19. století. Hned za ním je budova dalšího nákupního centra CUM.

CHRÁM KRISTA SPASITELE

Chrám Krista Spasitele byl postaven v letech 1839- 1883, jako připomínka vítězství Rusů nad Napoleonem. Roku 1931 byl na Stalinův příkaz srovnán se zemí, ale po pádu režimu byl znovu postaven na stejném místě a roku 1999 byl vysvěcen. Jedná se o největší ruský kostel, který do výšky měří 103 metrů a pojme až 10 000 věřících. Průměr kopule je necelých 30 metrů a je pozlacena přibližně 50 kilogramy slitiny titanu a zlata. Ve spodní části chrámu je možné navštívit muzeum, které mapuje historii církve, případně stánky se suvenýry. V hlavní části chrámu je možné obdivovat fragmenty, které se dochovaly z původní stavby.⁸⁴

NOVODĚVIČÍ KLÁŠTER A HŘBITOV

Novoděvičí klášter je jeden z nejzachovalejších a nejhezčích ženských klášterů v Rusku. Byl založen roku 1524 a po celou dobu byl jakýmsi místem, kam byly posílány „neposlušné“ šlechtičny. Prostory kláštera obývala například sestra Borise Godunova nebo Petra Velikého, což znamenalo, že byl klášter finančně poměrně dobře zajištěn. Na začátku 20. století bylo při klášteře zřízeno také muzeum a roku 1944 byl klášter částečně navrácen církvi. Největším a nejstarším církevním stánkem je Smolenský chrám, s bohatým interiérem a freskami na zdech. V tomto roce, 2015, Novoděvičí klášter vyhořel.⁸⁴

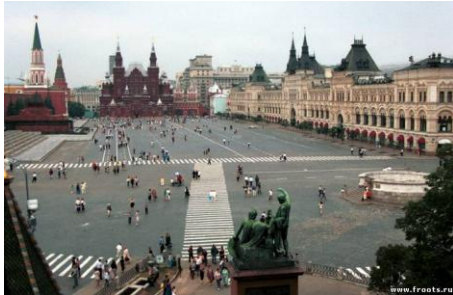
Co se hřbitova týče, ten byl založen v 16. století a stal se místem posledního odpočinku moskevské šlechty a duchovenstva. Můžeme zde najít i hroby významných osobností, například Čajkovského, Čechova, Gogola, Majakovského, Šostakoviče, Gorbačova a tak dále.

---

⁸⁴ Moskva: inspirace na cesty. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. 27- 37, 55-58

PRACOVNÍ LIST Č. 4 → ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТИ МОСКВЫ
(B1- B2)

1) Что на картинке?

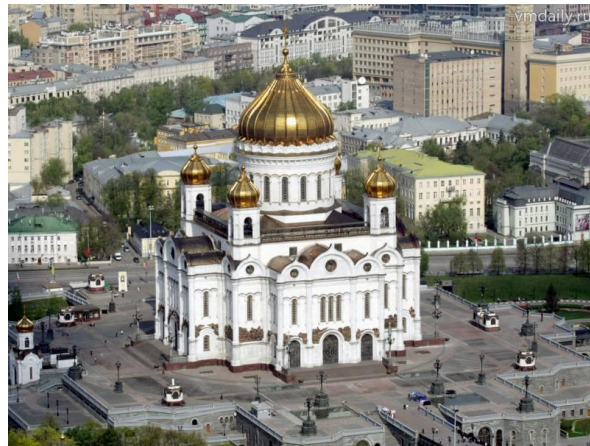
Obrázek č. 4

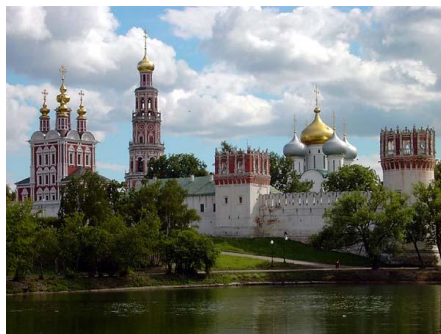
Obrázek č. 6

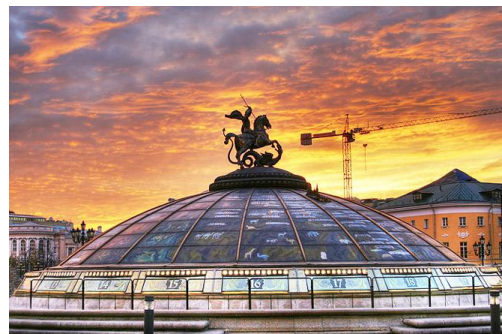
Obrázek č. 5

Obrázek č. 7

Obrázek č. 8

Obrázek č. 9

- 2) Что ты об этих достопримечательностях знаешь?
- 3) Представ себе ситуацию. Ты гид в Москве. Что ты покажешь туристам? Найди в интернете план города и покажи им дорогу. Что ты им будешь говорить о достопримечательностях? Попробуйте в группах.

12 ZÁVĚR

Má diplomová práce s názvem „*Didaktické zpracování tématu Moskva a jeho využití ve výuce ruského jazyka*“ je zaměřena na výuku reálií v cizojazyčných předmětech.

Teoretická část je z velké části věnována novému metodickému přístupu CLIL, v němž se ve své podstatě jedná o mezipředmětovou integraci. Hlavním cílem CLIL je nenásilné propojení cizího jazyka s běžnými předměty, jako je zeměpis, dějepis, případně literatura. Domnívám se, že v mnohém by tato výuková metoda mohla být pro pedagogy současné i budoucí velkým přínosem, jelikož je zaměřena na aktivní rozvoj komunikativních dovedností žáka, ale i na rozšiřování jeho vědomostí o dané zemi, ať už se jedná o poznatky z historie, kultury, politického či sportovního dění.

V jedné z kapitol se zaměřuji na dosti často diskutované téma: v jakém jazyce hovořit při výuce cizího jazyka. Pochopitelně se nabízí odpověď, že by výuka měla probíhat vždy v cílovém jazyce. Nicméně je potřeba si uvědomit, že mohou nastat okolnosti, za kterých je vhodnější použít jazyk mateřský. Při psaní této kapitoly jsem došla k závěru, že je na každém učiteli, jaký způsob interpretace cizího jazyka zvolí. Každopádně je velmi důležité brát v potaz potřeby a požadavky žáků.

Několik stran teoretické části se zabývá tvorbou a použitím výukových materiálů., ke kterým bez pochyby patří i učebnice. Od mnohých učitelů často slyšíme kritiku učebnic, v podstatě ze všech stran můžeme od „jazykářů“ slyšet, v čem všem je učebnice nevyhovující. Nicméně je potřeba si uvědomit, že doba, kdy byla učebnice jediným výukovým materiálem, je pryč. V dnešní době není přeci nic jednoduššího, než zadat do internetového vyhledávače pár klíčových slov a výuka cizího jazyka se může stát pro žáky zajímavější. V případě, že se pedagog rozhodne pro tvorbu vlastních pracovních listů, či jiných výukových materiálů, je potřeba si uvědomit několik zásadních věcí. Především: pro koho je materiál určen, co má žákům předat, v čem jim má pomoci a v neposlední řadě jaký cíl by měl být po použití materiálu dosažen.

Při tvorbě pracovních listů, ale i při realizaci jiné činnosti, je potřeba brát v potaz styly a strategie učení žáka. Kdy i malé pozměnění aktivity může vést ke zlepšení výsledků žáka a ke snazšímu pochopení učiva.

Aplikovaná část diplomové práce se věnuje samotné Moskvě a okrajově i Ruské federaci. Při volbě tématu jsem se domnívala, že tato část bude jednodušší než ta teoretická. Nicméně tomu tak nebylo. Vybrat jen pár stěžejních okamžiků z historie Moskvy bylo poměrně komplikované, jelikož pouze historii by mohla být věnována samostatná diplomová

práce. Co se památek Moskvy týče, i zde bylo složité vybrat ty nejdůležitější, i když ne vždy musí být těmi nejzajímavějšími.

Součástí aplikované části je i samotná tvorba pracovních listů. Domnívám se, že pracovní list může být mnohdy pro žáka velmi vhodným doplňujícím učebním materiálem, kdy ve většině případů dochází k nenásilnému osvojení si učiva, či jeho opakování. Je pravda, že pro učitele může být vytváření doplňkových materiálů časově náročné, nicméně v dnešní době moderních technologií se spousta podkladů dá získat na internetu a dále už je jen na pedagogovi, jakým způsobem se získanými informacemi bude dále pracovat.

13 LITERÁRNÍ ZDROJE

- 1) ŠMÍDOVÁ, Tereza, Lenka TEJKALOVÁ a VOJTKOVÁ. *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha: Praha Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, s.64, ISBN 978-80-87652-57-2. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/CLIL_ve_vyuce.pdf
- 2) PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3069-1.
- 3) LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1, Praha: Portál, 2011, 232 s. ISBN 978-80-7367-876-0
- 4) CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2013, 209 s. ISBN 978-80-200-2274-5
- 5) LEPIL, Oldřich. *TEORIE A PRAXE TVORBY VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ*. první. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 98 s. ISBN 978-80-244-2489-7. Dostupné z: <http://zvyp.upol.cz/publikace/lepil.pdf>
- 6) MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: Metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum Brno, 2013. s. 29 ISBN 978-80-7028-403-2. Dostupné z: http://mcmp.omegadesign.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/10_PRACOVNI_LISTY_s_ISBN_1.11..pdf
- 7) FOZIKOŠ, Andrej a Taťjana REITEROVÁ. *Reálie rusky mluvících zemí: Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 1998, 75 s. ISBN 80-85784-76-9;
- 8) *Moskva: inspirace na cesty*. Vyd. 1. Brno: Lingea s.r.o., 2013, 41 s. ISBN 978-80-87471-91-3
- 9) GERBERDING, Eva. *Moskva: Doporučené tipy*. Vyd. 1 (české). OstfildernMairDumont: Marco Polo, 2006, 124 s. ISBN 3-8297-6348-4

- 10) KOŽUŠKOVÁ, Miroslava. *Ruština pro středoškoláky: s českým překladem*. Vyd. 1. Třebíč: Radek Veselý, 2003, 129 s. ISBN 80-86376-28-1
- 11) JELÍNEK, Stanislav. *Raduga 1: po-novomu : učebnice ruštiny*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2007, 128 s. ISBN 978-80-7238-659-8.
- 12) HŘÍBKOVÁ, Radka. *Ruský jazyk v kostce: pro střední školy: konverzační témata, realie*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004, 110 s. ISBN 80720089351.
- 13) Ю.Е. ПРОХОРОВ, а А.Е. ГОЛУБЕВА. *Семь прогулок по Москве.: Учебный видеофильм для изучающих русский язык*. 2. Златоуст: АОЗТ, 1997. ISBN 5-86547-163-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- 1) Internetový zdroj č. 1: ROUBALOVÁ, Eva. Bohemistika: Výuka reálií - neodmyslitelná součást cizojazyčné výuky. [online]. s. 193-198 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://www.bohemistyka.pl/artykuly/2006/ART_Roubalova.pdf
- 2) Internetový zdroj č. 2: BENEŠOVÁ, Barbora. METODA CLIL: Krátký pohled do historie, využití metody CLIL v Evropě, přínosy a úskalí používání metody CLIL ve výuce. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://clil.nidv.cz/dokument_2.html
- 3) Internetový zdroj č. 3: David Marsh. [online]. 2011 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://clil-cd.ecml.at/Team/Teammember4/tabid/941/language/en-GB/Default.aspx>
- 4) Internetový zdroj č. 4: *Tvorba pracovních listů* [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/pedagogika-aneb-cizinec-v-tride/tvorba-pracovnich-listu>
- 5) Internetový zdroj č. 5: *Zpráva z evaluačního nástroje: Strategie učení se cizímu jazyku* [online]. [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/DVD/html/dokumenty/B-Vyvoj_a_overovani/CKK_EN-23_Strategie_uceni_se_cizimu_jazyku-Evaluacni_zprava_ucitel_ZS.pdf

- 6) Internetový zdroj č. 6: *Rusko: Informace o státě* [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.zemepis.net/zeme-rusko>
- 7) Internetový zdroj č. 7: *РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ* [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.russiafederation.ru/ethnography/information/005.html>
- 8) Internetový zdroj č. 8: *Управление записи актов гражданского состояния Курганской области: История возникновения отчества* [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: http://zags.kurganobl.ru/istoriya_vozniknoveniya_otchestva.html
- 9) Internetový zdroj č. 9: *История отчества на Руси* [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.vrodu.ru/pages/istoriya-otchestv-na-Rusi.html>
- 10) Internetový zdroj č. 10 *Dějiny Moskvy: Vzestupy a pády* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://rusko.svetadily.cz/clanky/Dejiny-Moskvy-vzestupy-a-pady>

ORÁZKY:

- 1) Obrázek č. 1, internetový zdroj: *Leccos- Rusko* [online]. [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/rusko>
- 2) Obrázek č. 2, internetový zdroj: *Азбука путешественнů* [online]. [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: <http://azbyka.ru/travel/people/suzdal>
- 3) Obrázek č. 3, internetový zdroj: *Wikipedia, Yuri Dolgorukiy* [online]. [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Yuri_Dolgorukiy
- 4) Obrázek č. 4, internetový zdroj: [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: https://yandex.ru/images/search?text=%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D1%89%D0%B0%D0%B4%D1%8C&redircnt=1434521279.1&img_url=http%3A%2F%2Figid.ru%2Fimg%2Fupload%2Fphotos%2Fa1c364eb748630e33cfb0e1e75d6cbde.jpg&pos=19&rpt=simage
- 5) Obrázek č. 5, internetový zdroj: [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: <https://yandex.ru/images/search?text=%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D0%>

92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%8F%20%D0%91%D0%BB%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE&img_url=http%3A%2F%2Fimg-2008-04.photosight.ru%2F20%2F2643032.jpg&pos=5&rpt=simage&_id=1434521560866

- 6) Obrázek č. 6, internetový zdroj: [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: https://yandex.ru/images/search?text=%D1%86%D0%B0%D1%80%D1%8C%20%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB&img_url=http%3A%2F%2Fwww.fotowallpapers.ru%2Fimages%2Fstories%2Fdg_originals%2F14E8FB1EBA1B-11.jpg&pos=9&rpt=simage&_id=1434521767147
- 7) Obrázek č. 7, internetový zdroj: [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: https://yandex.ru/images/search?text=%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D1%85%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F&img_url=http%3A%2F%2Fwww.ridus.ru%2F_ah%2Fimg%2FZ_Wm4Rm8uIL7Nc2qwBj0Hw&pos=5&rpt=simage&_id=1434521925467
- 8) Obrázek č. 8, internetový zdroj: [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: https://yandex.ru/images/search?text=%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8B%D1%80%D1%8C&img_url=http%3A%2F%2Fbg.ru%2Fmedia%2Fupload%2Fimages%2Fcity%2F2014%2F04.2014%2F20.04%2F1.jpg&pos=0&rpt=simage&_id=1434522079819
- 9) Obrázek č. 8, internetový zdroj: [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: https://yandex.ru/images/search?text=oxotnyj%20rjad&img_url=http%3A%2F%2Fapi.nin.g.com%2Ffiles%2FVrWCKYQ4yfRX7T*GvJpR1ejilUrVoP9snKN2iblezviFo*az-EeJoHTQ8S8TlcZ7Dvb4MSvesqQ5hik-4mmzx-xjZ6sJQkUb%2F2.jpg&pos=1&rpt=simage&_id=1434522207919

JINÉ:

- 1) Poznámky z předmětu Страноведение, z Institutu ruského jazyka A.S. Puškyna v Moskvě, z roku 2014

- 2) Vlastní zkušenosti nabyté na pobytu v Moskvě v Institutu ruského jazyka A.S. Puškina v roce 2014